

*CTI Engineering Co., Ltd. Consulting Engineers,
Research Center for Sustainable Communities.
Tokyo, Japan*

Ewa Maria Kido

Nowa architektura japońska

Architektura japońska, podobnie jak inne aspekty kultury japońskiej, ma długą historię oraz tradycję. Wyróżnia się na tle architektury światowej, ale jednocześnie rządzi się tymi samymi prawami – zależy od sytuacji na rynku budowlanym i idzie z duchem czasu. Jednocześnie zachowuje swoją własną specyfikę – odzwierciedla zarówno bogate dziedzictwo Japonii, jak i współczesność, osiągnięcia technologiczne i wyobraźnię projektantów. Trendy w nowoczesnej architekturze japońskiej wyrażają wrażliwość zarówno japońskich, jak i zagranicznych projektantów, którzy mogli w Japonii urzeczywistnić swoje twórcze marzenia.

*

Architektura japońska, która wyrasta z korzeni budownictwa chińskiego, zaczęła rozwijać się w swojej nowoczesnej formie od czasu modernizacji kraju w epoce Meiji (1868–1912) jako rezultat wpływów zachodnich oraz wynik tradycji rodzimej – tradycyjnej architektury japońskiej, estetyki i pojmowania przestrzeni. Od tego momentu zaczęły powstawać różne jej nurty – np. przedwojenny, tzw. pseudoeuropejski (*giyofu*), japoński modernizm w latach 30., „japońska szkoła architektury” w latach 60. i 70., postmodernizm w latach 70. i 80. oraz „architektura nowej fali” w latach 90. ubiegłego wieku. Wiele z tych kierunków opierało się na syntezie nowoczesnej technologii z tradycyjną architekturą i estetyką.

Biorąc pod uwagę ostatnie dwadzieścia pięć lat w rozwoju architektury japońskiej (1995–2010), już na początku tego okresu – w latach 1985–1995

studies
on modern
architecture
4/2011

*CTI Engineering Co., Ltd. Consulting Engineers,
Research Center for Sustainable Communities.
Tokyo, Japan*

Ewa Maria Kido

The new Japanese architecture

Japanese architecture, like other aspects of Japanese culture, has a long history and tradition. Contemporary Japanese architecture is distinguishing itself from the world but it is also following similar rules – depends on the requirements of construction market and is following global trends. But at the same time, it has its own characteristics – it reflects both Japan's rich heritage and its present, its technological achievements and imagination of the designers. Trends of modern architecture in Japan reflect sensibility of Japanese architects, as well as of foreign architects, who could realize their dreams there.

*

Japanese architecture, which was originally influenced by Chinese architecture, developed in the modern era since modernization of the country in Meiji Period (1868–1912), as a result the Western influences, as well as an outcome of the local tradition – traditional Japanese architecture, aesthetics and concept of space. Since then, various trends in Japanese architecture began to appear, such as pre-war pseudo European style (*giyofu*), Japanese modernism in 1930s, "Japanese school of architecture" in 1960s, post-modern architecture in 1970s and 1980s, and later very innovative "new wave architecture" in 1990s. Quite often these trends were based on the synthesis of modern technology and traditional architecture and aesthetics.

Considering the past twenty five years of architecture in Japan (1995–2010) – already at the beginning, between 1985 and 1995, during the period

– w okresie wzrostu gospodarczego, architektura japońska charakteryzowała się wieloma znaczącymi projektami. Późne lata 80. i wczesne 90. to okres, kiedy tacy architekci, jak Tadao Ando, Fumihiko Maki, Kisho Kurokawa, It-suko Hasegawa i Toyo Ito osiągnęli szczyt swojej kreatywności i stworzyli liczne dzieła architektoniczne światowej klasy. Był to „złoty wiek” architektury japońskiej i dizajnu. Z procesu szybkiego wnoszenia budynków wyniknął następny etap szybkiej ich rozbiórki i ponownego wznoszenia nowych. Nie były i nie są one projektowane na długo i nawet obiekty będące akcentami widokowymi są często budowane na nowo po mniej niż dziesięciu latach. W 2 poł. lat 90., kiedy rozwój miast został spowolniony na skutek upadku gospodarki po okresie *bubble economy*, tempo przebudowywania nie było tak intensywne, a podejście do architektury zmieniło się z ukierunkowanego na rozwój na szukanie harmonijnego współistnienia ze środowiskiem i konserwację.

Wśród trendów we współczesnej architekturze japońskiej w okresie po *bubble economy* zaznaczyła się fascynacja najnowszą technologią, ale także duże zainteresowanie zrównoważonym rozwojem i tzw. „zieloną architekturą”. Charakterystycznymi cechami miast i współczesnej architektury stały się luksus, intensywność informacyjna i promocja nowych zróżnicowanych stylów życia. Zaangażowanie dużych środków finansowych w nowego typu przedsięwzięcia gospodarcze zaowocowało powstaniem architektury adresowanej do młodych realizujących się pracowników. Projekty sklepów flagowych znanych marek światowych oraz luksusowe centra handlowe pojawiły się w całym kraju. Nowe obiekty krajobrazowe w Tokio, takie jak Roppongi Hills czy Omotesando Hills, stały się symbolem kultury luksusu i konsumpcji, a także nowym wyróżnikiem miast XXI wieku.

W czasie, kiedy wielkie miasta rozkwitały, miasta prowincjonalne walczyły o przetrwanie w sytuacji znacznego odpływu ludności i silnej migracji w kierunku tokijskiego okręgu metropolitarne. Wraz z narastaniem dysproporcji pomiędzy metropolią a prowincją, w związku z różnicami w dochodach, miasta prowincjonalne były zmuszone na nowo odkryć swoją lokalną tożsamość i wykorzystać ją jako atut w procesie rewitalizacji. Stopniowo prowincji udało się przejąć kontrolę nad infrastrukturą. Architektura stała się pomocna w uwypuklaniu unikalnych cech lokalnej kultury i podkreśleniu elementów tożsamości miast dzięki projektom adekwatnym do lokalnych potrzeb. Ikoniczne programy architektoniczne ośrodków kulturalnych, takich jak Sendai Mediatheque i 21st Century Museum of Contemporary Art w Kanazawa, jak również liczne stacje kolejowe, zaczęły odgrywać ważną rolę w rewitalizacji obszarów lokalnych.

Przedmiotem niniejszej pracy jest analiza tendencji we współczesnej architekturze japońskiej, które rozwinęły się po okresie *bubble economy*. W związ-

of fast economic growth, Japanese architecture experienced abundance of large-scale and significant projects. The late 1980s and early 1990s also were the times when such architects as Tadao Ando, Fumihiko Maki, Kisho Kurokawa, Itsuko Hasegawa, and Toyo Ito reached the epitome of their creativity and constructed numerous pieces of truly world-class architecture. It was the “golden age” of Japanese architecture and design. The process of fast building was followed by the process of quick demolition and rebuilding. Buildings in Japan have been not designed for a long time and even landmark structures have been often replaced with new ones after less than 10 years. In the latter half on the 1990s, as the urban development went into slump following the collapse of *bubble economy*, the pace of building has been slowed down and the approach to architecture was shifted from the development-oriented into re-evaluation of existing architecture, including increased interest in sustainable architecture and in preservation.

Architectural approach during the *post-bubble years* was characterized by a profound interest in new technologies, and at the same time a keen interest in sustainability and in the so-called “green” building practices. The characteristic features of nowadays cities and architecture in Japan are luxury, information-intensiveness and promotion new, diversified life-styles. The concentration of wealth in new types of business resulted in a noticeable proliferation of architecture targeting successful young professionals. Projects of famous brands flagship stores and exclusive shopping malls have appeared in major cities all over Japan. New landmarks in Tokyo, such as Roppongi Hills and Omotesando Hills, have come to symbolize the culture of luxury consumption, and to illustrate the emerging features on the 21st century's cities.

Meanwhile, provincial cities have been struggling to grow, as Japan's rural and provincial population continued to flow towards the greater Tokyo Metropolitan area. Along with growing provincial gap and disparities in income, provincial cities needed to rediscover their local identity and use it as a source of revitalization. Slowly, the provinces in Japan have been given back the control on infrastructure. Architecture has been helping them to emphasize the unique character of local culture and to underline landmark elements through designs based on communities' local character and needs. Iconic architectural programs and designs of culture facilities, such as Sendai Mediatheque and the 21st Century Museum of Contemporary Art in Kanazawa, as well as numerous local railway stations, have been playing important roles in revitalization of local areas.

The objective of this work is Japanese new contemporary architecture. The content is the analysis of the trends that have developed in Japanese

ku ze strukturalną przebudową gospodarki japońskiej po upadku *bubble economy* i zarzuceniem dotychczasowych praktyk, pojawiły się nowe trendy społeczne, co znalazło swoje odzwierciedlenie w nowej architekturze.

W metropoliach rozpoczęto programy świadomej reurbanizacji, czyli ponownego zagospodarowywania i ożywiania zdegradowanych, opuszczonych lub niewystarczająco atrakcyjnych obszarów miejskich (np Shiodome, Marunouchi). Zbudowano budynki komercyjne, będące najlepszą reklamą sprzedawanych luksusowych wyrobów. Na prowincji rozbudowano nowe linie szybkiej kolei i nowe stacje kolejowe, którym nadano charakter wielofunkcyjnych centrów łączących funkcje transportowe, administracyjne i komercyjne. Stworzono także ośrodki społeczno-kulturalne, mające uatrakcyjnić życie na prowincji i z powrotem przyciągnąć tam mieszkańców.

W zakresie czasowym niniejszy artykuł obejmuje ostatnie dwadzieścia pięć lat, w zakresie przestrzennym zaś dotyczy komercyjnej architektury miasta, głównie sklepów, projektów rozwoju miejskiego i rewitalizacji w Tokio oraz obiektów kulturalnych i stacji kolejowych na prowincji. Trendy w nowej architekturze japońskiej przedstawiono za pomocą analizy architektury miejskiej i prowincjonalnej. „Architektura miasta” jest reprezentowana przez metropolię tokijską. „Architektura prowincji” została przeanalizowana na przykładzie miast prefekturalnych i mniejszych miast prowincjonalnych.

Analizowane obiekty i trendy pokazują, że współczesna architektura japońska, mimo iż wyrasta z tradycji, jest bardzo nowoczesna, osadzona w konkretnej rzeczywistości społeczno-ekonomicznej, a jej indywidualne cechy wynikają z regulacji prawnych gospodarki przestrzennej w kraju oraz procesu projektowania i sytuacji gospodarczej. Japońską architekturę, podobnie jak architekturę w innych zaawansowanych gospodarczo krajach, cechuje globalizm, ponieważ na jej całokształt składają się dzieła zarówno architektów japońskich, jak i prace architektów zagranicznych zrealizowane w Japonii.

Do analizy wybrano obiekty, które przez krytyków japońskich uznane zostały za wybitne dzieła kolejnych lat i zaprezentowane w pismach architektonicznych. Zostały one także wyselekcjonowane pod kątem trendów we współczesnej architekturze japońskiej. Wybór jest zatem częściowo obiektywny, umotywowany tym, że budynki były wyróżnione w publikacjach, a częściowo subiektywny, poparty wieloletnią obserwacją architektury japońskiej zarówno w Tokio, jak i w całej Japonii.

W poszczególnych obiektach zwrócono uwagę na koncepcję projektanta, formę obiektu i jego funkcję oraz na rolę, jaką budynek odgrywa w strukturze urbanistycznej swojego otoczenia.

Trendy w architekturze japońskiej określono, stosując uznane nazwy zasadniczych nurtów, tzn. „postmodernizm”, „neomodernizm”, „architektura

se architecture after the bubble economy. Along with the structural reconstruction of Japanese economy after the collapse of bubble economy and discontinuing some business practices from the past, new social trends have appeared, even new social groups, and they have found their reflection in new architecture. New re-urbanization programs, aiming in urban redevelopment and revitalization of degraded, vacant or unattractive urban areas (e.g. Shiodome, Marunouchi), have begun in metropolitan areas. In the province, new high-speed train lines have been developed and new stations have been constructed as the new multifunctional centres combining transportation function with administration and commercial ones. Also, new sophisticated cultural centres have been developed in order to make life in the province more attractive and to bring people back there.

In sense of time-scope, the work comprises architecture of the past twenty five years. In sense of subject-scope, the study deals with architecture of the urban commercial buildings – mainly shops, building developed along urban development and revitalization projects in Tokyo, and architecture of the province – cultural institutions and railway stations.

By presenting architectural works, the aim of this work is to distinguish the trends in new Japanese architecture. In attempt to describe the current styles in Japanese architecture, the content of this paper includes two aspects of contemporary architecture – architecture of the city and of the province. The “architecture of the city” in this work is related to Tokyo metropolitan architecture. The “architecture of the province” has been analysed on the example of prefectural cities and towns.

By presenting the works and the trends it has been shown, that contemporary Japanese architecture, in spite of being influenced by tradition, is very modern, set in the current socio-economic reality, and its original features depend on the country's urban planning characteristics – namely on the planning regulations, and on the total design process, as well as on economic situation. Japanese architecture, like architecture in other developed countries, has a certain global specifics and it comprises the works of both Japanese architects and of foreign architects in Japan.

The buildings were selected for this work due to the fact, that they were mentioned by architectural critics and introduced in architectural magazines as the distinguished works of particular year. The works included are designs realised in Japan both by Japanese and by foreign architects. The works have been selected in regard to the trends in architecture that have been observed in Japan. So the selection has been partly objective – since the buildings have been distinguished in the literature, and partly subjective –

zrównoważona”, jak również nowe nazwy, które także spotyka się w literaturze, jak np. „architektura powierzchni”, „architektura szkła” itp.

Nowa architektura komercyjna w Tokio

Począwszy od lat 90., luksusowe światowe firmy nie ustawały w poszukiwaniach nowych dróg służących promocji swoich marek. Reklamy na billboardach, w magazynach i telewizji nie były już wystarczająco atrakcyjne. W końcu uświadomiono sobie to, co było już dawno wiadome, że opakowanie produktu zazwyczaj bywa tak samo ważne jak sam produkt. Tylko jeden mały krok dzielił wielkich sprzedawców od promocji przy użyciu opakowania do promocji za pomocą reprezentacyjnego sklepu firmowego. Projektowanie architektoniczne elewacji i wnętrz skoncentrowało się zatem na promocjach słynnych marek. Gucci, Prada, Burberry i inni podjęli wyzwanie, aby ich sklepy wyglądały z zewnątrz tak samo atrakcyjnie, jak i wewnątrz oraz jak sprzedawane w nich artykuły.

Tokio – Omotesando

Nowa architektura komercyjna pojawiła się w Japonii w wielkich metropoliach w pierwszej dekadzie XXI wieku. Nowe sklepy rozprzestrzeniły się w Tokio, szczególnie na Omotesando, w Aoyamie i na Ginzie. Omotesando, nazywane tokijskim Champs-Elysees, jest malowniczym bulwarem o długości jednego kilometra, wysadzonym po obu stronach rozłożystymi drzewami brzoźownic, który prowadzi do chramu Meiji, największego sanktuarium shintoistycznego w Tokio. Ulokowane wzdłuż ulicy liczne kawiarnie, restauracje, sklepy i butikiki, w tym wiele sklepów czołowych marek, czynią z Omotesando popularne miejsce spacerów.

Na tej jednej tylko ulicy w Tokio, firmy reprezentujące marki należące do światowej elity zbudowały jeden po drugim swoje olśniewające sklepy wzorcowe. Jednym z wyróżniających się budynków jest sklep Diora zaprojektowany przez parę eksperymentujących japońskich architektów Kazuyo Sejimę i Ryue Nishizawę, którzy są znani pod firmową nazwą SANAA. Naprzeciwko znajduje się kompleks Omotesando Hills, zaprojektowany przez Tadao Ando. Parę bloków dalej mieści się zaprojektowany przez Juna Aoki sklep wzorcowy Louisa Vuittona, a dalej w dół ulicy ulokowane są: sklep firmy Tod's zaprojektowany przez Toyo Ito, One Omotesando, w którym mieszczą się Fendi, Donna Karan i Celine, autorstwa Kengo Kuma, oraz przypominający diament sklep Prady, zaprojektowany przez biuro Herzog & de Meuron. Budynki te są swoistym pomnikiem japońskiego wyrafinowanego konsumpcyjnego

since based on the author's long-time observations of the architecture both in Tokyo and all over Japan.

Particular buildings have been analysed in regard to their design concept, form and function, as well as their role in the urban environment.

Trends in Japanese architecture have been described by recognized designations, such as "post-modern architecture", "neo-modern architecture", "sustainable architecture" as well as by new names which can be also found in literature, such as for example "architecture of the surface", "glass architecture", etc.

New commercial architecture in Tokyo

Since 1990s, luxury retailers worldwide were searching for new ways to promote their brands. Billboards, magazines and TV advertisements became very common and as such – not attractive enough. Eventually they realized something they had known all time along – that the product's packaging is usually as important as the product itself. It was just one step more to extend product packaging into promotion of the brand product through the exciting brand shop. Exterior and interior architectural design has become focused on promoting the famous brands. Gucci, Prada, Burberry, and others embarked on a mission to make sure their stores exterior look as good as the interior, and the products they sell.

Tokio – Omotesando

New commercial architecture appeared in Japanese large cities in the first decade of the 21st century. New shops could be found at the fashionable districts in Tokyo, particularly in Omotesando, Aoyama and Ginza. Referred to as Tokyo's Champs-Elysees, *Omotesando dori* is a one kilometre long, picturesque boulevard lined on both sides with huge keyaki trees (Japanese elm, *Zelkova Serrata*) that leads to Meiji Shrine, the largest Shinto shrine in Tokyo. Numerous stores, boutiques, cafes and restaurants, including several leading fashion brand shops, standing along the avenue make Omotesando a popular place for a stroll.

On this single street in Tokyo – the world's elite luxury brands have built one dazzling flagship store after another. One of the outstanding buildings there is Dior's shop designed by experimental Japanese architects duo Kazuyo Sejima and Ryue Nishizawa, known collectively as SANAA. Just opposite is located the Omotesando Hills complex designed by Tadao Ando. Few blocks away is located the Jun Aoki-designed Louis Vuitton flagship, and just

ryzmu, a także wyrazem nieustających ambicji słynnych marek. Architektura luksusowych sklepów jest architekturą nowego rodzaju, staje się bowiem częścią komercyjnego produktu. Budynek są przede wszystkim trójwymiarowymi świecącymi się billboardami, które zostały zaprojektowane po to, aby uwieść konsumentów.

Budynek Louis Vuitton, 2003 r. Architektura komercyjna w odniesieniu do sklepów firmowych największych marek została zapoczątkowana w Tokio przez koncern LVMH (Louis Vuitton, Moët Hennessy). Luksusowy konglomerat zdecydował się na zamówienie „epokowej architektury” i w celu realizacji „budyneków mody” wynajął architektów młodszej generacji. Budynek został zaprojektowany przez Juna Aoki (Jun Aoki & Associates) i wykreowany wspólnie z dyrektorami Wydziału Architektury firmy Louis Vuitton – Erikiem Carlsonem i Davidem Mac Nulty. Wraz z subtelną, krytą drewnem konstrukcją stał się wynikiem zadziwiającego procesu estetycznej twórczości. Wykończenie ściany osłonowej składa się z dwóch rodzajów siatki metalowej, paneli ze stali nierdzewnej oraz z dwóch warstw szkła ornamentowego. Cała powierzchnia wielkości 3340 m² została podzielona na pięć obszarów, które zaprojektowano na kształt podróżnych kufrów o różnych wymiarach i różnie względem siebie usytuowanych, często na siebie nachodzących w wyniku subtelnego, a także złożonego modelu wykorzystania przestrzeni. Ich płaszczyzny odzwierciedlają wielorakie motywy, którymi były pokryte w przeszłości słynne kufry LV. Tak skomponowana fasada z wielowarstwową powłoką daje efekt wielkiej elegancji wyrażonej z powściągliwością. Architekt osiągnął to, o co chodziło koncernowi LVHM – prawdziwą jedność mody i architektury. Budynek wyraża trend „nieprzezroczystej architektury”. Tak skomponowany obiekt jest ważnym akcentem przestrzennym bulwaru Omotesando.

Budynek Omotesando One, 2003 r. Projekt dotyczy siedziby grupy znanych marek (Fendi, Celine, Donna Karan New York), która znajduje się u wejścia na Omotesando. Obiekt został zaprojektowany przez Kengo Kumę (Kengo Kuma & Associates) na zasadzie bloku o konstrukcji słupowo-ryglowej o głębokości 45 cm, wykonanego z drewna laminowanego podtrzymującego ścianę osłonową. Linie pionowe konstrukcji i drewno zastosowane w elewacji harmonizują z otaczającym budynek drzewami brzoźownic, a także z zabytkową architekturą chramu Meiji. Zastosowana konstrukcja wpływa na oszczędność energii, ponieważ wnętrza są zasłonięte przed bezpośrednim działaniem słońca. Pozwala ona również uniknąć efektu cieplarnianego, dzięki zabezpieczeniu przed wydzielaniem dwutlenku węgla. Architektura

down the street are Toyo Ito's Tod's store, Kengo Kuma's One Omotesando, which houses Fendi, Donna Karan and Celine, and Herzog & de Meuron's jewel-like Prada store. These buildings are monuments to Japan's sophisticated consumerism and to the striving ambitions of famous brands. Luxury shop buildings are new kind of architecture that is a part of a commercial product. After all, these buildings are first of all three-dimensional glittering billboards that have been designed to seduce the customers.

Louis Vuitton Building, 2003. Commercial architecture featuring top brand's shops was pioneered in Tokyo by LVMH (Moët Hennessy, Louis Vuitton). The luxury conglomerate decided to commission "epoch-making architecture", and hired younger architects to realize creations of "fashion buildings". The building was designed by Jun Aoki (Jun Aoki & Associates) and created in cooperation with Eric Carlson and David Mac Nulty, directors of Louis Vuitton's Department of Architecture. The building, with subtle, wood-clad structure, is the highpoint of a remarkable aesthetic process. The exterior finish consists of two types of metal mesh, polished stainless panels or two layers of glass ornamented with patterns. Its 3,340 m² surface area is split into five volumes, designed like trunks with different dimensions, and positioned one against the other but also overlapping through a subtle and complex use of space. Their façades reflect a variety of patterns, which used to cover the famous LV trunks throughout the years. Multi-layered facade gives the impression of restrained elegance. An architect realized what LVMH wanted – a true fusion of fashion and architecture. The building expresses the trend of "opaque architecture". The building has become an important urban accent on the Omotesando dori.

Omotesando One, 2003. The project is the main office building of a fashion group (Fendi, Celine, Donna Karan New York) that stands at the entrance to Omotesando. The building has been designed by Kengo Kuma (Kengo Kuma & Associates) as a block of a 45 cm deep timber-frame structure of laminated wood supporting the curtain wall. Vertical lines of the structure and wood used for the elevation harmonize with surrounding trees, and with historical architecture of the Meiji shrine. The applied structure system contributes to energy conservation by shielding the interior from direct sunlight and mitigates the greenhouse effect by fixing carbon dioxide production. The building architecture reflects the trend of so called "sustainable architecture" or "eco-architecture".

budynku wyraża trend określany jako „równoważona architektura” lub „architektura ekologiczna”.

Budynek Dior Omotesando, 2003 r. Zgodnie z najnowszym trendem wyrażającym się tym, że domy mody zaznaczają swoją obecność w Japonii, lokując swoje siedziby wzdłuż bulwaru Omotesando, dom mody Diora nie jest wyjątkiem. Budynek zaprojektowany przez Kazuyo Sejimę i Ryue Nishizawę sprawia wrażenie nienaruszonego białego pudełka z ostrymi krawędziami, które wypełnia całkowicie trapezoidalną działkę. Sukienka *haute couture*, która w modzie jest szczytem piękna, jest dla tego projektu głównym źródłem inspiracji. Trzydziestometrowej wysokości obiekt sprawia wrażenie ośmiopiętrowej budowli. Dramatyczna fasada przypominająca drapowania sukienki, wynika z podwójnej ściany osłonowej wykonanej z płaskiego przezroczystego szkła od zewnątrz i od wewnątrz z lekko zaokrąglonych paneli akrylowych (il. 1). Białe pasy wydrukowane na akrylowych ścianach powodują, że wygląd budynku zmienia się w zależności od padającego światła w ciągu dnia oraz od stopnia penetracji oświetlenia wieczorem. Białe biegnące horyzontalnie opaski aluminiowe powodują dalsze przerwanie jedności bryły na kilka nierównych części. Budynek w formie białego pudełka wyraża elegancki feminizm, dzięki czemu bez trudu wyróżnia się na ulicy usianej innymi „gwiazdami”. Nie odkrywając całkowicie tego, co znajduje się za białymi drapowaniami, architektura ta niesie powiew tajemniczości, który może przyciągnąć klientów, pozwolić im wejść i zapoznać się ze światem luksusu Diora. W środku, zamiast ośmiu pięter, które sugeruje elewacja, znajduje się poziom piwnicy i pięć poziomów naziemnych. Przyczyną tego jawnego zafałszowania liczby pięter jest zwiększenie wysokości przestrzeni technicznej z wymaganego półtorametrowego minimum w celu uzyskania lepszej kompozycji fasady. Poziom piwnicy, parter i dwa piętra są wykorzystane na przestrzeń handlową poświęconą różnym liniom Diora. Na trzecim piętrze znajduje się przestrzeń wielofunkcyjna, a powyżej ogród na dachu. Architekci stworzyli smukłą bryłę o maksymalnie dozwolonej wysokości. Czytelność poszczególnych przestrzeni jest uzależniona od stopnia przejrzystości elewacji, który zmienia się tak, że ściany pomieszczeń technicznych są najbardziej matowe. Budynek jest przykładem eleganckiej „nieprzezroczystej architektury” prezentującej podświetlane powierzchnie szklane.

Budynek Tod's Omotesando, 2004 r. Jest to następny przykład architektury tworzonej na potrzeby handlowe. Zaprojektowany przez Toyo Ito (Toyo Ito & Associates) ma ścianę osłonową z bloków szklanych umieszczonych w betonowo-stalowej konstrukcji nośnej. Zamiast sztywnych kątów

Dior Omotesando, 2003. With the latest trend of fashion houses stamping their presence in Japan by engaging architects to design their flagship building along the trendy Omotesando in Tokyo, Dior is no exception as well. Designed by Kazuyo Sejima and Ryue Nishizawa, the building is a pristine white box with sharp edges and occupies the entire trapezoidal plot. Couture dress, the ultimate beauty in fashion, is the main source of inspiration for this new creation. Standing at 30 m tall, it seems to be like an eight-storey high building with a dramatic double-skin façade of transparent flat glass on the outside and softly curved, white translucent acrylic panels on the inside, reminiscent of the drape of a dress (Fig. 1). White stripes are printed on the acrylic walls so that the building's appearance changes beautifully depending on the light during the day and the level of penetration of lighting at night. A few white horizontal aluminium bands further break the continuous volume into several unequal segments. This slender white box speaks of an elegant femininity that enables it to stand out effortlessly along the star-studded street. Not revealing entirely what is behind the white drapes, it exudes an air of mystery that invites one to step into the luxury world of Dior and explore. Inside, instead of eight floors suggested by the elevation, there is only one basement floor and five levels above the ground. The reason for this apparent misrepresentation of floors is the enlargement of technical space from the minimum requirement of 1.5 m to greater heights for the benefit the overall façade composition. The basement and the first three floors are devoted to the various retail lines under Dior; there is one multi-purpose event space on the fourth floor and a rooftop garden above. Architects created a slender volume that is built right to the maximum allowable height. The legibility of the particular spaces is aided by the varying degree of transparency whereby the technical spaces are the most opaque ones. The building is an example of the elegant "opaque architecture" presenting glass surfaces lit from behind.

Tod's Omotesando, 2004. It is another example of architecture conceived for luxury retailer. The building designed by Toyo Ito (Toyo Ito & Associates), has a glass block curtain wall with concrete and steel supporting members. Instead of the rigid right angles, Tod's Omotesando is braced with gentle sweeping curves that emulate organic forms (Fig. 2). The nearby elm trees are reflected in the building. The branching structure is tree-dimensional, extended from the exterior into interior and serving as points of interest, section dividers, and even stairways, and contributing to total unity of exterior and interior. Tod's is an example of the "organic architecture", inspired by the nature and harmonizing with natural surrounding.

1. SANAA, Dior, Omotesando, 2003

prosty, Tod's Omotesando jest usztywniony dzięki delikatnie krzyżującej się konstrukcji naśladującej formy organiczne (il. 2). Rosnące w pobliżu wiązy znajdują odbicie w elewacji budynku. Rozgałęziona konstrukcja jest trójwymiarowa, rozciąga się od zewnątrz do wewnątrz, przyczyniając się do uzyskania całkowitej jedności pomiędzy zewnętrzem i wnętrzem budynku. Tod's jest przykładem „architektury organicznej” inspirowanej formami przyrody i harmonizującej z otoczeniem naturalnym.

Budynek Prada Omotesando, 2004 r. Sklep zaprojektowany przez Jacques'a Herzoga & Pierre de Meurona (Herzog & de Meuron) we współpracy z korporacją Takenaka jest niekonwencjonalnym sześciokondygnacyjnym budynkiem z kryształowego szkła (il. 3). W ramach jego struktury przestrzeń i fasada zostały ze sobą nierozzerwalnie związane. Podstawową jednostką

2. Toyo Ito & Associates, Tod's, Omotesando, 2004

Prada Omotesando, 2004. The store is an unconventional 6-story crystal-glass building designed by Jacques Herzog & Pierre de Meuron (Herzog & de Meuron) in collaboration with Takenaka Corporation (Fig. 3). Within its structure, space and façade have been inextricably bound. The basic unit is a rhombic glass element 3.2 m wide and 2.0 m high. The aim was to create a simple distinctive form depending on the angle. The glass walls are not the usual transparent curtain-walling (like at the Maison Hermes in Ginza for example) but a transparent structural shell. The structural cores spread seamlessly into elevators, stairs, fitting rooms and display shelves, giving a sense of continuous shopping space, very much integrated into the architecture. Unlike typical Japanese urban space, where every building fits its whole plot, Prada building has a small entrance plaza. Also, the designers reversed the typical Japanese emphasis on looking inward by giving the im-

jest element rombowy ze szkła o szerokości 3,2 m i wysokości 2,0 m. Celem projektantów było stworzenie prostej formy wyróżniającej się kształtem w zależności od kąta. Szklane ściany nie są zwykłymi przezroczystymi ścianami kurtynowymi (jak np w budynku Maison Hermes na Ginzie), ale przejrzystymi powłokami konstrukcyjnymi. Rdzeń struktury rozprzestrzenia się płynnie do wind, na schody, do pomieszczeń montażowych i na sklepowe półki, dając poczucie ciągłości powierzchni handlowej, idealnie zintegrowanej z architekturą. W odróżnieniu od typowej japońskiej przestrzeni miejskiej, gdzie każdy budynek wypełnia szczelnie swoją parcelę, budynek Prady jest odsunięty od ulicy i ma mały plac wejściowy. Ponadto projektanci odwrócili typowy japoński nacisk na widok z wewnątrz przykładając wagę do widoku budynku z zewnątrz. Obiekt jest jeszcze jednym przykładem eleganckiej „architektury szkła”.

3. Herzog & de Meuron, Prada, Omotesando, 2004

portance to the view. The building is yet another example of elegant “glass architecture”.

Commercial buildings along Omotesando typically occupy tightly their lots – land is very expensive in the centre of Tokyo and developers want to use it as efficiently as possible. One of the exceptions is Japanese Nursing Association Building (2004) designed by Kisho Kurokawa (Kisho Kurokawa Architect & Associates). Although the building belongs to the association, first floor is typically for Omotesando filled with retail. The main theme of the design is symbiotic harmony between the building and the street. This concept has been realized by creation of public space as a pocket park set back from the street, and by placing retail shops on the first and second floors. Additionally, an open slit space which goes through the middle of the building in the form of steps has been created. The rectangular elevation with few different planes is permeated on one side by a cone shape – often seen at Kurokawa’s works – adding the building a sense of drama. The building expresses a trend inspired by traditional Japanese aesthetics.

One of the newest buildings at Omotesando, the Gyre (2007) – a commercial complex including – among others – the Chanel shop, designed by Takenaka Corporation, has the shape of five boxes that were piled up out of alignment. This misalignment is connected through terraces and outside stairs which make possible to reach each floor directly from ground level. The building reflects the trend of “dynamic elevations”.

Tokio – Ginza

Ginza is a commercial and cultural centre of Tokyo that was established four hundred years ago in Edo Period (1603–1868). In the last twenty five years, Ginza has been an experimental construction site for many architects from East and West, giving them opportunity to realize top modern architecture. Thanks to the zoning development with straight grid-like streets, which gives plain free space, Ginza has been a home for many interesting buildings housing shops of the most famous brands in the world. Contrary to the older stores of a decade ago, the concepts for new stores have been based on the word “unique.” From Hermes glowing blocks of glass to Louis Vuitton’s opaque facades, Ginza has become the epicentre of retail innovation.

Maison Hermes, 2001. Among several boutiques worldwide, this was the very first brand-new Hermes boutique. The Italian architect Renzo Piano (Renzo Piano Building Workshop), who designed the Pompidou Centre of Paris, designed this building as a large symbolic “lantern” by using glass

Ze względu na wysokie ceny gruntów w centrum Tokio, a deweloperzy pragną je wykorzystać w stu procentach, obiekty komercyjne wzdłuż Omotesando zazwyczaj ściśle okupują swoje działki. Jednym z nielicznych wyjątków jest zaprojektowany przez Kisho Kurokawę (Kisho Kurokawa Architect & Associates) budynek Japońskiego Stowarzyszenia Pielęgniarzy (2004 r.). Mimo że należy on do stowarzyszenia, pierwsze piętro jest typowo dla Omotesando przeznaczone na sprzedaż detaliczną. Naczelną ideą projektu jest uzyskanie symbiotycznej harmonii pomiędzy budynkiem a ulicą. Koncepcja ta została zrealizowana poprzez utworzenie przestrzeni publicznej w formie małego parku z dala od ulicy oraz umieszczenie sklepów na parterze i pierwszym piętrze. Dodatkowo w poprzek budynku utworzono szczelinę, w której znajdują się schody. Prostokątną elewację składającą się z kilku różnych płaszczyzn, przenika z jednej strony kształt stożka – element często występujący w pracach Kurokawy – który dodaje całości dramatyzmu. Budynek odzwierciedla trend w architekturze inspirowany tradycyjną estetyką japońską.

Jeden z najnowszych obiektów na Omotesando, budynek „Gyre” (2007 r.), w którym znajduje się m.in. sklep Chanel i który stanowi kompleks handlowy zaprojektowany przez Takenaka Corporation, ma kształt pięciu niesymetrycznie spiętrzonych pudeł. Tak nieregularnie poprzesuwane fragmenty są połączone w całość na zewnątrz dzięki tarasom i schodom prowadzącym bezpośrednio z poziomu terenu do każdego piętra. Budynek odzwierciedla trend, który można określić jako „dynamiczne elewacje”.

Tokio – Ginza

Ginza jest handlowym i kulturalnym centrum Tokio, które ukształtowane zostało czterysta lat temu w okresie Edo (1603–1868). W ciągu ostatnich dwudziestu pięciu lat stała się eksperymentalnym terenem budowy dla wielu architektów ze Wschodu i Zachodu, którzy tutaj uzyskali możliwość realizacji nowoczesnej architektury. Dzięki planowaniu strefowemu oraz planowi dzielnicowemu opartemu na prostokątnej siatce ulic, uzyskano wiele działek pod budowę i Ginza stała się miejscem dla wielu interesujących budynków z butikami najbardziej znanych marek na świecie. W przeciwieństwie do starszych sklepów sprzed dziesięciu lat, koncepcje nowych sklepów zostały podporządkowane pojęciu „wyjątkowości”. Od świecących bloków szklanych w budynku Hermesa do nieprzezroczystych fasad budynku Louisa Vuitton, Ginza stała się epicentrum innowacji w zakresie architektury sklepów.

Budynek Maison Hermes, 2001 r. Wśród wielu butików na całym świecie był to pierwszy nowy butik Hermesa. Włoski architekt Renzo Piano (Ren-

walls. Maison Hermes (Fig. 4) is wrapped in a curtain wall of large glass blocks. Specially designed glass blocks 45 cm by 45 cm each, compose a facade, which is both aesthetically pleasing and technologically innovative. The intention of the designer was to create a lantern inspired by traditional Japanese lanterns. In the daytime the translucent facade gives a hint of what is beyond, the objects are blurred by the thickness of the glass block. At night the entire building is glowing like a big lantern. The building is technologically innovative not only because of its facade construction but also in the way that it applies traditional anti-seismic systems used in Japanese temples to its modern structure. The structure of the building consists of a flexible steel structure, reinforced with visco-elastic dampers, from which cantilevered floors span to support the suspended glass facade. During earthquakes the entire building can move according to pre-defined displacements and any deformation is uniformly distributed throughout the structure. Hermes building is an example of particularly sophisticated "opaque glass architecture".

4. Renzo Piano, Maison Hermès, Ginza, 2001

zo Piano Building Workshop), który jest także autorem Centrum Pompidou w Paryżu, stworzył budynek przypominający dużą symboliczną „latarnię” (il. 4). Specjalnie zaprojektowane szklane bloki o wymiarach 45 na 45 cm komponują fasadę, która jest zarówno wymowna pod względem estetycznym, jak i innowacyjna pod względem technologicznym. Intencją projektanta, inspirowanego tradycyjnymi japońskimi latarniami, było wywołanie odpowiedniego wrażenia. W ciągu dnia półprzezroczysta elewacja oddaje zarys tego, co dzieje się w środku; ze względu na grubość elementów szklanych obiekty są rozmyte. W nocy cały budynek jest rozświetlony jak wielka latarnia. Jest on innowacyjny technologicznie nie tylko ze względu na konstrukcję elewacji, ale również z uwagi na sposób, w jaki uwzględniono w jego nowoczesnej konstrukcji tradycyjne systemy antysejsmiczne, stosowane w japońskich świątyniach. Struktura budynku składa się z elastycznej konstrukcji stalowej, wzmocnionej amortyzatorami. Na niej podwieszono są kondygnacje, na których z kolei opierają się szklane fasady. Podczas trzęsienia ziemi cały budynek może poruszać się w z góry określony sposób i jakiegokolwiek deformacje zostają równomiernie rozłożone w całej strukturze. Hermes jest przykładem szczególnie wysublimowanej nieprzezroczystej „architektury szkła”.

Budynek Mikimoto, 2005 r. Wśród wielu unikalnych i ekskluzywnych obiektów w okolicy, wyróżniającym się projektem jest drugi w kolejności w Ginzie sklep firmy Mikimoto (il. 5). Należący do czołowego dystrybutora pereł. Budynek zaprojektowany został przez słynnego japońskiego architekta Toyo Ito. Okna o różnych kształtach i rozmiarach są rozrzucone na różowej elewacji. Kiedy wewnątrz zlokalizowanego przy skrzyżowaniu ulic sklepu zapalą się wieczorem światła, wydaje się on luksusowym pudełkiem na biżuterię. Zgodnie z koncepcją, nieregularnie rozmieszczone okna odzwierciedlają pęcherzyki wody i pereły z oceanu oraz tajemniczy podwodny świat. Budynek jest delikatny w swoim wyrazie, a jego architektura wyrażona jest w elewacji – dzięki położeniu nacisku na jej wystrój, Mikimoto można zaliczyć do „architektury powierzchni”.

Naprzeciwko budynku znajduje się sklep Burberry, którego lustrzana fasada odzwierciedla oryginalny kształt sklepu Mikimoto. Jest to pierwszy sklep Burberry w Japonii, który otwarto na terenie Ginzy w 2000 roku i który został przebudowany w roku 2009. Jego nowa szklana elewacja stanowi kolejny prestiżowy przykład „architektury szkła” w tym miejscu.

Mikimoto, 2005. Among many unique and glamorous buildings in the area, Mikimoto's second property in Ginza stands out with its design (Fig. 5). The building for the top pearl distributor has been designed by famous Japanese architect Toyo Ito. Windows in different shapes and sizes are scattered on the pale-pink elevation. When the building, which is located on the intersection, is lit up after dark, it appears as a luxurious jewellery box. According to the design concept the random windows reflect bubbles and pearls from the ocean and mysterious underwater world. The building has a very soft image and its architecture is expressed through its elevation. By putting the emphasis on its walls, the building represents the "architecture of the surface".

5. Toyo Ito, Mikimoto, Ginza, 2005

Budynek Chanel, 2004 r. Inspiracja kodem designerskim Chanel wyewoluowała w postaci błyszczącego czarnego bloku, którego fasady łączą symulację tweedu z innymi cudami architektonicznego high-tech, wykreowanymi dla światowych supermark (il. 6). Budynek został zaprojektowany przez amerykańskiego architekta Petera Marino (Peter Marino Architect). Czarna szklano-stalowa chanelowska elewacja, która symbolizuje kultowe pikowania, jest tłem dla nagłych rozbłysków światła i innych efektów wizualnych. Światła ustępują pływającym chmurom, a następnie dachom Paryża i pojawia się słynny tweed, reprezentujący Coco Chanel od lat 20. XX wieku. Setki tysięcy diod LED, umieszczonych pomiędzy potrójnymi warstwami szkła, tworzą ciągle zmieniający się billboard. Sklep Chanel jest po Hermesie przykładem następnego etapu w rozwoju technologicznym szklanych elewacji i „nieprzezroczystej architektury szkła”, które zawierają nowość – wizualne efekty ruchome będące także silnie przemawiającą reklamą słynnej marki. Taką architekturę można określić jako „architekturę ruchomych obrazów”.

6. Peter Marino, Chanel, Ginza, 2004

Opposite to the building a Burberry shop is located, which glass façade reflects original Mikimoto's shape. This first Burberry store in Japan opened in Ginza in 2000 and has been remodelled in 2009. Its new glass façade is another prestigious example of the "glass architecture" in Ginza.

Chanel, 2004. The inspiration with the Chanel design code evolved into a black shiny block, where a façade of simulated tweed are joined with other high-tech architectural wonders created for the world's super-brands (Fig. 6). The building was designed by American architect Peter Marino (Peter Marino Architect). Chanel's black glass and steel exterior that symbolizes the iconic quilting, is the background for the sudden spurts of light and other visual effects. The lights give way to floating clouds, then to the rooftops of Paris and finally to the famous tweed, representing Coco Chanel since the 1920s. Hundreds of thousands of light-emitting diodes, sandwiched between triple layers of glass, create an ever-changing billboard. Chanel shop is an example of further development of the opaque glass elevation, after Hermes, which includes a novelty – visual motion effects – which are also powerful advertisement of the famous brand. Such architecture can be described as "architecture of motion pictures".

Dior, 2004. Delicate Dior's tower, designed by a young Japanese architect Kumiko Inui (Kumiko Inui Office), is one of the most beautiful buildings in Ginza (Fig. 7). Having experience of working with Jun Aoki, a specialist for luxury brands shops, Inui based her design concept on the translucent elevation. She made the elevation out of two overlapping sheets of aluminium, dotting the outer layer with perforations so they replicate the woven pattern of the Thonet's famous chair that Christian Dior adapted as his signature motif. At night, it glows with LED lighting. The building is adorned with a star at the top, befitting Dior's status amongst luxury brands. According to Dior, the store has been conceived to introduce the taste of famous brand even more than the Omotesando store that opened in 2003. The building represents the trend of "opaque glass architecture".

Spazio Brera Ginza, 2005. The building designed by Kisho Kurokawa, represents the trend of modern architecture that employs glass and curves as well as light and translucent forms to obtain a dramatic effect. According to the designer, it is an example of fractal architecture where only the corners were constructed as curves. Flat glass surfaces and horizontal rib design have been used to give an overall smooth and curved appearance.

Budynek Dior, 2004 r. Delikatna wieża Diora, zaprojektowana przez młodą japońską architektkę Kumiko Inui (Kumiko Inui Office), jest jednym z najpiękniejszych budynków w Ginzie (il. 7). Mając doświadczenie w pracy z Jun Aokim, specjalistą od sklepów luksusowych marek, Inui oparła koncepcję projektu na półprzezroczystej elewacji. Stworzyła ją z dwóch nachodzących na siebie arkuszy aluminium, rozsiewając otwory w warstwie zewnętrznej tak, aby stworzyć replikę wzoru tkaniny słynnego krzesła Thoneta, które Christian Dior zaadaptował na swój motyw przewodni. W nocy elewacja jaśnieje dzięki oświetleniu LED. Na szczycie budynek jest ozdobiony gwiazdą wyrażającą status, jakim cieszy się Dior wśród luksusowych marek. Według Diora, sklep ten został stworzony w celu wzmocnienia wyobrażenia o estetyce słynnej marki, nawet w większym stopniu niż czynił to sklep otwarty w 2003 roku na Omotesando. Budynek odzwierciedla trend „nieprzezroczystej architektury szkła”.

Budynek Spazio Brera Ginza, 2005 r. Budynek zaprojektowany przez Kisho Kurokawę we współczesnej architekturze reprezentuje trend, który w celu uzyskania dramatycznego efektu posługuje się szkłem i krzywiznami oraz lekkimi i półprzezroczystymi formami. Według projektanta jest to przykład architektury cząsteczkowej, gdzie elementy tylko częściowo zostały zbudowane jako krzywizny. Aby uzyskać całościowe wrażenie o gładko zakrzywionej powierzchni, zastosowano konstrukcję składającą się z powierzchni płaskiego szkła i poziomych żeber. W budynku znajdują się sklepy i biura oraz galeria widokowa pod szklaną kopułą, z której rozciąga się wspaniały widok na okolicę. Usytuowany naprzeciwko sklepu Chanel odbija się w jego czarnej elewacji. Architektura Kurokawy, która wyrasta z metabolizmu¹, wykorzystuje przetransformowane formy pochodzące z tradycyjnej japońskiej architektury i opiera się na jej percepcji przestrzeni.

Budynek Armani, 2007 r. Intencją architektów włoskich M. & D. Fuksa było odzwierciedlenie atmosfery pracowni i wyrażenie filozofii projektanta mody Giorgio Armaniego (il. 7). W koncepcji projektu wykorzystano zainteresowanie Armaniego delikatnymi, półprzezroczystymi tkaninami i promiennymi kolorami. Budynek ma nowoczesną, lśniąca elewację i strefy wewnętrzne,

---

¹ Awangardowy trend w architekturze, określane także jako „japońska szkoła architektury”, stworzony przez grupę młodych japońskich architektów „Metabolism”, działająca od 1959 r. do lat 70., do której należeli m.in. Kenzo Tange, Kisho Kurokawa i Fumihiko Maki. Koncepcje metabolistów były oparte na porządku hierarchicznym, strukturze drzewa i fraktalach. Metabolizm stanowił próbę pogodzenia funkcjonalistycznego dążenia do uporządkowania oraz późnomodernistycznych postulatów indywidualnego kształtowania.

7. Kumiko Inui, Dior, 2004. M. & D. Fuks, Armani, 2007

The building occupied by shops and offices has a Sky Galleria under the glass dome, giving a spectacular view on the surrounding. Located opposite to the Chanel shop, the building is reflected in the Chanel's black elevation (Fig. 6). Kurokawa's architecture, which is based on metabolism¹, applies

---

¹ The avant-garde movement in architecture, known also as the "Japanese school of architecture", created by group of young Japanese architects "Metabolism", envisioned architecture from 1959 until 1970s. Among the contributors were Kenzo Tange, Kisho Kurokawa i Fumihiko Maki. The concept was based on the hierarchical order, organic structures, and expandable structures. Metabolism was the attempt to combine modernist functionalist order with the late-modern individualism.

które zawierają elementy niespodzianki. W ten sposób zaangażowano także emocje, aby lepiej wyrazić cechy marki Armaniego. Szklana wieża odbija niebo i otaczające ją budynki. Dzięki półprzezroczystym ścianom i motywie bambusa na fasadzie, budynek wtapia się w otoczenie. Kolor kaskady jasno świecących liści bambusowych jest modyfikowany w zależności od pory dnia i roku. Architektura budynku oparta na szklanej elewacji wyraża fenomen architektury powierzchni i efektów świetlnych, czyli iluminowanej „nieprzezroczystej architektury szkła”.

Budynek Swatch, 2007 r. Jednym z nowych budynków reprezentujących zrównoważoną architekturę jest zaprojektowane przez architekta Shigeru Bana (Shigeru Ban Architects) oraz konstruktorów z biura Arup Japonia, Centrum Mikołaja G. Hayek (2007 r.), w którym znajduje się salon wystawowy i siedziba firmy Swatch. Budynek ma trzynaście kondygnacji skomunikowanych za pomocą szklanych wind hydraulicznych. Wnętrza wszystkich pięter są białe, z przezroczystymi frontowymi elewacjami i zielenią. Na parterze jest duża otwarta przestrzeń i jedna ściana całkowicie pokryta roślinnością. Tonący w zieleni budynek może być postrzegany jako oaza miejska. Dzięki zastosowaniu zieleni i nowoczesnej technologii budynek wyraża trend „zrównoważonej architektury”.

Budynek Louis Vuitton, 2008 r. Rzemiosło Louisa Vuittona zostało wyjątkowo wyrażone w projekcie elewacji składającej się z płaskich kwadratowych płytek kamiennych, umieszczonych na płaskich ścianach. Światło, które wydostaje się przez półprzezroczysty materiał płytek oraz tekstura „opakowania” elewacji są to elementy nowatorskie. Budynek został zaprojektowany przez Juna Aoki, którego dziełem jest wiele butików Louisa Vuittona w Japonii i za granicą, m.in. w Nowym Jorku i Hong Kongu. Sklepy Louisa Vuittona zapoczątkowały modę na elewacje w formie opakowań, które stały się popularne w projektach sklepów drogich marek. Jest to zatem jeszcze jeden przykład „nieprzezroczystej architektury szkła”.

Budynek Swarovski, 2008 r. Pomysł na pierwszy flagowy sklep Swarovskiego, polegający na połączeniu kryształów z naturą, został określony jako „kryształowy las”. Projektant Tokujin Yoshioka (Tokujin Yoshioka Inc.), zastosował w swoim oryginalnym projekcie kryształ i światło. Fasada sklepu jest jednym z najbardziej ekscytujących projektów na Ginzie (il. 8). Jest ona pokryta ponad 1500 lustrzanymi elementami z nierdzewnej stali. Odbijają one sceny pod różnymi kątami i błyszczą tak jasno, jakby kaskady kryształów

also transformed forms from traditional Japanese architecture and reflects Japanese perception of space.

Armani, 2007. An intention of the Italian architects M. & D. Fuksa was to reflect an atmosphere of the atelier and philosophy of the fashion designer, Giorgio Armani (Fig. 7). Armani's interest in fabrics and his use of delicate, translucent textiles and radiant colours have been applied in design concept. The building has a modern, glowing elevation and internal zones which carry elements of surprise to use emotions along with forms to reflect qualities of the Armani brand. The glass tower reflects the sky and surrounding buildings. Through its permeable walls and bamboo motif on the façade, the building blends with its surrounding. The cascade of the brightly lit bamboo leaves has its colours modified according to the time of day and the season. The architectural concept is based on the elevation and expresses the phenomena of an illuminated "opaque glass architecture".

Swatch, 2007. One of the new buildings representing sustainable architecture is Nicolaus G. Hayek Centre (2007), designed by Shigeru Ban (Shigeru Ban Architects) with structural design by Arup Japan, which is a showroom and corporate headquarters of the Swatch group. The building has thirteen floors connected by glass hydraulic elevators. Spaces on each floor are white, with transparent frontal walls and greenery. Ground floor has also a large open space and one wall totally covered with greenery. The building covered in so much greenery feels like urban oasis. Through the concept of the use of greenery and new technology, the building reflects the trend of "sustainable architecture".

Louis Vuitton, 2008. Louis Vuitton's craftsmanship has been uniquely expressed by an façade of flat square opaque stone tiles placed all over the very flat walls. Lights come through the tiles' opaque material, which creates high-tech innovative elements, as well as wrapping paper texture around the building's exterior. The building has been designed by Jun Aoki, who designed many other Louis Vuitton boutiques in Japan and overseas, including New York City and Hong Kong. Since Louis Vuitton's shops, opaque material-elevations have become popular choice for expensive brand shops. The building is yet another example of the "opaque glass architecture".

Swarovski, 2008. The concept for the first ever flagship Swarovski's store, which has been implemented by mixing crystal with nature, has been called

spadały z nieba. Wnętrze jest natomiast białe i oświetlone reflektorami CDM i LED. Do innych kluczowych elementów wystroju wewnętrznego sklepu należą żyrandol w kształcie wodospadu i kryształowa klatka schodowa. Zastosowany w projekcie kryształ wyraża nie tylko luksus marki, ale przede wszystkim walory estetyczne – piękno, przejrzystość i lekkość. Budynek, którego kluczowym elementem jest elewacja, a podstawowym środkiem wyrazu materiał Swarovskiego – kryształ, stanowi przykład „architektury powierzchni”.

8. Tokujin Yoshioka, Swarovski, Ginza, 2008

Projekty rozwoju obszarów miejskich w Tokio

Japońskie metropolie tradycyjnie składały się z wielu miast, których centra stanowiły stacje kolejowe. W okresie powojennym planowanie miejskie odbywało się w dość ograniczonym zakresie i nie było prawodawstwa regulującego nową zabudowę pod względem estetycznym. W ciągu ostatniej dekady XX wieku planowanie urbanistyczne w Japonii się poprawiło. Jego

“the crystal forest”. The designer, Tokujin Yoshioka (Tokujin Yoshioka Inc.), used crystal and lights for his original design. The façade design is one of the most glamorous ones in Ginza (Fig. 8). It is covered with nearly 1500 stainless-steel mirror relieves. It reflects the various scenes from different angles and sparkles brightly as if crystals cascaded down from the sky. By contrast, the interior is pure white and lit up by CDM spotlights and LED`s. Other key elements inside the store are waterfall-like chandelier and a crystal staircase. The crystal used for the design reflects not only luxury of the brand, but first of all the aesthetic qualities – beauty, transparency and lightness. The building, the means of expression of which is the elevation and the essential Swarovski’s material – crystal, is an example of the “architecture of the surface”.

Urban development projects in Tokyo

For a long time, large Japanese metropolises have consisted of multiple towns, the centres of which were train stations. During the post-war period there was a very little urban planning and lack of aesthetic control of the new developments. Since the last decade of 20th century, urban planning in Japan has improved and urban sprawl has been more controlled. At the same time, Japanese cities have experienced a trend of revitalization of urban waterfronts and urban centres. This trend of urban renaissance has been reflected in urban development projects, which included construction of new high-tech buildings, and revitalization of already existing historic urban districts. Among large urban developments in Tokyo, the most important are: construction of new urban centre on reclaimed land in Odaiba, revitalization of Shiodome, as well as new urban developments in Roppongi Hills and Tokyo Midtown. Revitalization of central urban districts has been conducted at many districts in Tokyo, for example at Omotesando, Nihonbashi and Marunouchi.

Odaiba

Odaiba is a large commercial, residential and leisure district on reclaimed land that has been under development since 1990s. An artificial island across the Tokyo Bay is connected with central Tokyo by a landmark suspension bridge – the Rainbow Bridge. The official name of the new town located here is Tokyo Waterfront Secondary City Centre (*Tokyo Rinkai Fukutoshin*). Odaiba has been initially designed as showcase for futuristic living and has developed as a major waterfront tourist and leisure zone with several hotels,

rolę wzmocniono o kolejne regulacje prawne, dzięki czemu bezładna dotychczas zabudowa miejska została poddana większej kontroli. Równocześnie, w związku z rozwojem gospodarczym, japońskie miasta ogarnęła fala rewitalizacji terenów waterfrontów i rozwoju centrów miejskich. Renesans urbanistyczny odzwierciedlił się w rozwoju obszaru miejskiego, którego przejawem było powstanie bardzo nowoczesnych budynków oraz rewitalizacja istniejących historycznych obszarów miejskich. Wśród projektów rozwoju obszarów miejskich w Tokio do najważniejszych należą: budowa nowoczesnego centrum na sztucznym łądzie w Odaibie, rewitalizacja Shiodome oraz nowe projekty w Roppongi Hills i Tokyo Midtown. Rewitalizację centrów miejskich przeprowadzono w wielu dzielnicach w Tokio, m.in. w Omotesando, Nihonbashi i Marunouchi.

Dzielnica Odaiba

Odaiba, której rozwój następował począwszy od lat 90., jest nową dużą dzielnicą komercyjną, mieszkaniową i wypoczynkową, ulokowaną na odzyskanym gruncie. Ta sztuczna wyspa w Zatoce Tokijskiej połączona jest z centrum Tokio za pomocą mostu wiszącego Rainbow Bridge. Oficjalna nazwa nowej dzielnicy w aglomeracji tokijskiej to Miejskie Subcentrum Waterfrontu Tokijskiego (*Tokyo Rinkai Fukutoshin*). Odaiba, która była początkowo postrzegana jako strefa futurystycznego stylu życia, rozwinęła się następnie w waterfront o charakterze turystycznym, a także dzięki istnieniu kilkunastu hoteli, terenów zieleni, parków rozrywki, sal konferencyjnych itp. stała się strefą rekreacji. Do najbardziej wyróżniających się obiektów należą budynek Fuji TV (1997) zaprojektowany przez Kenzo Tange (Kenzo Tange Associates), Telecom Center (1995) zaprojektowany przez Hellmuth, Obata i Kassabaum oraz Tokyo Big Sight (1996) zaprojektowany przez Hazama Corporation. Styl otoczonej zielenią architektury w rejonie Odaiba jest nowoczesny, dość monumentalny, noszący cechy high-tech, czyli odzwierciedlający nowoczesną technologię i zawierający akcenty futurystyczne.

Dzielnica Shiodome

Shiodome – dzielnica w centrum Tokio położona niedaleko Ginzy – rozwijała się w latach 1995–2006. Będąc wcześniej terminalem kolejowym, została przekształcona w jeden z najbardziej nowoczesnych rejonów Tokio. Nowe Shiodome ma nową stację kolejową na linii Yurikamome, która została zbudowana na estakadzie i połączyła je z centrum miasta. Shiodome jest także skomunikowane z autostradą metropolitarną. Profil drapaczy chmur w tej

parks, amusements parks, convention halls, etc. Among the most distinctive buildings here are the Fuji TV Headquarters (1997) designed by Kenzo Tange (Kenzo Tange Associates), the Telecom Center (1995) designed by Hellmuth, Obata and Kassabaum, and Tokyo Big Sight (1996) by Hazama Corporation. The style of Odaiba architecture surrounded by newly planted greenery is modern, monumental and particularly “high-tech”, with futuristic accents.

Shiodome

Shiodome – a district in central Tokyo near Ginza – has been under development from 1995 till 2006. Formerly a railway terminal, Shiodome has been transformed into one of Tokyo's most modern areas. New Shiodome has a new railway station on Yurikamome Line which is elevated and connected with central Tokyo. It is also connected to metropolitan expressway. The skyline formed by new Shiodome high-rise buildings can be seen from Ginza. Major high-rise developments in Shiodome include: Acty Shiodome (190.25 m), one of Tokyo's highest condominium towers, Dentsu Building (213.34 m), Nippon TV Tower (198.20 m), Shiodome City Center (215.75 m) and Tokyo Shiodome Building (173.2 m), a headquarter of Softbank and several major subsidiaries and a hotel. Dentsu (2002) – called Shiodome Caretta, designed by French architect Jean Nouvel (Ateliers Jean Nouvel), is the key building of this redevelopment project with super light look, sharp edges and transparent elevation (Fig. 9). The high-rise building is an example of the “glass architecture”. The replica of old Shimbashi Station (1872), the terminal of the first railway in Japan, is located in the centre of the new business district. The architecture of Shiodome expresses the history of the place and at the same time its modernity.

Roppongi Hills

Roppongi has been developing since 2003, when a new upscale complex called “city within a city” was completed – the Roppongi Hills (Roppongi Hiruzu, 2003). Roppongi Hills has residential and commercial functions with office spaces, museums, cinemas, hotels, etc., as well as interesting public art and street furniture. The most characteristic buildings are a 238-m high Mori Tower designed by Gluckman Mayner Architects and Irie Miyake Architects & Engineers, which is containing the Mori Art Museum (Mori Bijutsukan, 2003) and TV Asahi Headquarters (2003) designed by Fumihiko Maki (Maki & Associates). The majority of buildings have glass elevations. Brand shops, like Louis Vuitton, use multi-layered glass to express the image of the luxurious brand.

dzielnicy uformowany na tle nieba jest dobrze widoczny z Ginzy. Do największych wysokościowców należą: Acty Shiodome (190,25 m), jeden z najwyższych wieżowców mieszkalnych w Tokio, Dentsu Building (213,34 m), Nippon TV Tower (198,20 m), Shiodome City Center (215,75 m) i Tokyo Shiodome Building (173,2 m) – główna siedziba firmy Softbank i kilku spółek handlowych oraz hotel. Budynek Dentsu (2002) – nazywany Shiodome Caretta, zaprojektowany przez francuskiego architekta Jeana Nouvela (Ateliers Jean Nouvel), jest kluczowym budynkiem w projekcie rozwoju Shiodome, wyróżniającym się lekką formą, ostrymi krawędziami bryły i przejrzystą elewacją (il. 9). Wysokościowiec jest przykładem „architektury szkła”. W centrum tego biznesowego dystryktu mieści się także zrekonstruowana stara stacja kolejowa Shimbashi (1872), będąca terminalem najstarszej linii kolejowej w Japonii. Architektura Shiodome wyraża historię miejsca, a jednocześnie współczesną nowoczesność.

Kompleks Roppongi Hills

Roppongi zaczęło się rozwijać od 2003 roku, kiedy ukończono budowę Roppongi Hills (Roppongi Hiruzu, 2003), nowoczesnego, czyli samowystarczalnego kompleksu miejskiego nazywanego „miastem w mieście”. Roppongi Hills pełni funkcję mieszkalną i komercyjną, ma również przestrzenie biurowe, muzea, kina, hotele itp., a także odznacza się atrakcyjną małą architekturą. Wyróżniającymi się budynkami są: 238-metrowa Mori Tower, zaprojektowana przez Gluckman Mayner Architects i Irie Miyake Architects & Engineers, mieszcząca muzeum Mori Art Museum (*Mori Bijutsukan*, 2003) i siedziba TV Asahi (2003), zaprojektowana przez Fumihiko Maki (Maki & Associates). W kompleksie przeważają budynki ze szklanymi elewacjami. Firmowe sklepy, jak Louisa Vuittona, stosują wielowarstwowe szkło jako środek wyrazu luksusowej marki.

Kompleks Tokyo Midtown

Tokyo Midtown (Tokyo Middotaun) jest rozległym obszarem rozwoju urbanistycznego, o powierzchni ok. 560 tys. m², który zaplanowano w centrum Tokio na byłych terenach Japońskich Sił Samoobrony, został zrealizowany w 2007 roku. W centrum znajdują się wysokie biurowce i Hotel Ritz-Carlton. W pobliżu jest także niższy budynek biurowy, segment mieszkalny, budynki komercyjne oraz Suntory Museum (il. 10). Tokyo Midtown zostało zaprojektowane przez biuro Skidmore, Owings & Merrill LLP, projekt krajobrazowy został wykonany przez EDAW. Muzeum Suntory zaprojektował Kengo Kuma

9. Jean Nouvel, Shiodome Caretta, 2002

Tokyo Midtown

Tokyo Midtown (Tokyo Middotaun) is a vast urban development completed in 2007, with total floor area of about 560,000 m², planned on a former Defence Agency site in central Tokyo. In the centre are high-rise office buildings and a Ritz-Carlton Hotel. Arranged in its surroundings are also a low-rise office block and a residential block, commercial establishment and a Suntory Museum (Fig. 10). Tokyo Midtown was planned by architects of Skidmore, Owings & Merrill LLP, with landscape design by EDAW. Suntory Museum was designed by Kengo Kuma (Kengo Kuma & Associates), design centre –

(Kengo Kuma & Associates), a centrum projektowania – 21_21 DESIGN SIGHT jest dziełem Tadao Ando (Tadao Ando Architects & Associates). Sześciokondygnacyjne Suntory Museum (Santori Bijutsukan), mieszczące się w części budynku zwanej Galleria, jest drugim muzeum w Roppongi. Projekt ten jest przykładem minimalistycznego podejścia do architektury. Prostokątne formy mają wykończenie ze szkła, drewna i tradycyjnego japońskiego papieru – *washi*. Jest to nowoczesna architektura inspirowana tradycją, którą można określić jako „minimalistyczny symbolizm”.

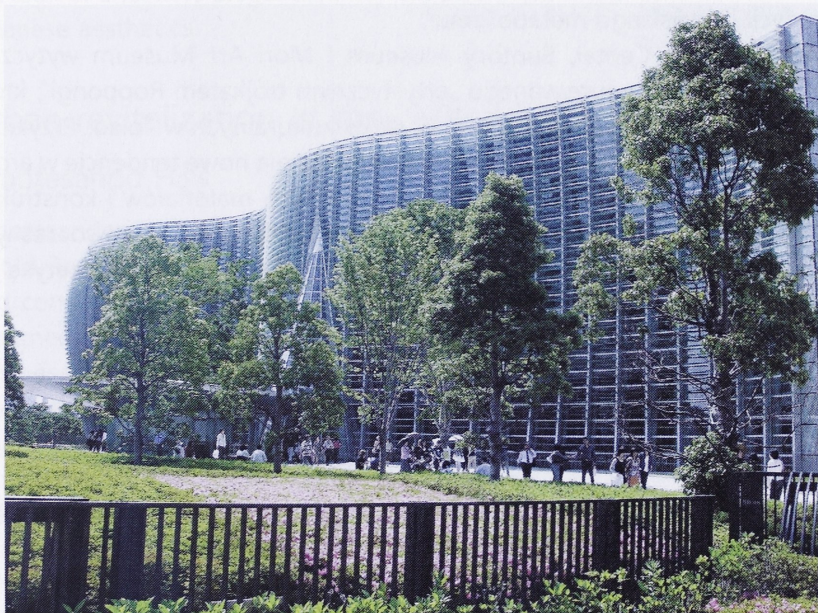

10. Skidmore, Owings & Merrill, Tokyo Midtown, 2007

W Roppongi, niedaleko Tokyo Midtown, zlokalizowano jeszcze jedno muzeum – National Art Center Tokyo (Kokuritsu Shin-Bijutsukan, 2006), które zostało zaprojektowane przez Kisho Kurokawę. National Art Center o powierzchni 45 tys. m², jest największym muzeum w Japonii (il. 11). Znajduje się w nim siedem trójpoziomowych hal wystawowych na planie prostokąta,

21_21 DESIGN SIGHT was designed by Tadao Ando (Tadao Ando Architects & Associates). Six-story Suntory Museum of Art (Santori Bijutsukan), the second museum in Roppongi, is a part of a building called "Galleria". Museum is an example of the minimalist approach to architecture. Rectangular forms are finished with glass, wood and traditional Japanese paper – washi. It is modern architecture inspired by traditional, which can be evaluated as, "minimalist symbolism".

11. Kisho Kurokawa, National Art Center Tokyo, 2006

Another art museum located in Roppongi near Tokyo Midtown – the National Art Center Tokyo (Kokuritsu Shin-Bijutsukan, 2006) – was designed by Kisho Kurokawa. The National Art Centre with the floor space of 45,000 m², is the largest museum in Japan (Fig. 11). There are seven – a 2,000 m² each – exhibition rooms with rectangular plans in three levels. An atrium attached on the south side gives access to the all exhibitions rooms. To balance technological image of the interior, the exterior has a glass curtain wall with a giant wave-like glass façade, which flows with the greenery that surrounds the building. Kurokawa's architecture is an example of "neo-modern architecture", which is technologically and functionally very advanced but its concept is based on the local aesthetics and traditional Japanese architecture.

każda o powierzchni 2000 m². Dostęp do wszystkich sal zapewnia atrium, które jest ulokowane od strony południowej. Aby złagodzić technologiczny wystrój wewnątrz, fasada budynku ma gigantycznie pofalowaną ścianę osłonową przypominającą szkło, która wije się wśród zieleni otaczającej budynek. Architektura Kurokawy jest przykładem neomodernizmu, czyli architektury nowoczesnej pod względem technologicznym i funkcjonalnym, ale opartej na przesłankach z rodzimej estetyki i tradycyjnej architektury japońskiej. Koncepty „symbiozy” i „architektury pośredniej” wyrastają bezpośrednio z tradycji japońskiego metabolizmu².

National Art Center, Suntory Museum i Mori Art Museum wytyczają wierzchołki trójkąta nazywanego „artystycznym trójkątem Roppongi”, który oznacza jedno z najważniejszych ośrodków kulturalnych w Tokio. Przykłady architektury muzealnej w Roppongi odzwierciedlają nowe tendencje w architekturze, które łączą się z zastosowaniem nowych materiałów i konstrukcji, rozległym zastosowaniem szkła, co prowadzi do osiągnięcia nowoczesnych form o niewymuszonej elegancji, które w udany sposób łączą estetykę japońską z zachodnią.

Rewitalizacja miejska w centrum Tokio

Kompleks Omotesando Hills

Omotesando ulegało gwałtownym przeobrażeniom, wśród których najbardziej widoczne było wyburzenie starych, pochodzących z 1927 roku, i inspirowanych architekturą Bauhausu budynków mieszkalnych Dojunkai oraz wzniesienie na ich miejscu nowego centrum komercyjnego Omotesando Hills (2006), zaprojektowanego przez Tadao Ando. Zburzenie Dojunkai jest przykładem japońskiego podejścia do konserwacji zabytków. Bardzo często historyczne budynki, które nie spełniają standardów budowlanych są rozbiierane i na ich miejscu są wznoszone nowe. Budynek Omotesando Hills z fasadą o 250-metrowej długości, jest jednym z największych projektów Ando. Rampa w budynku głównym, zaprojektowana jako przedłużenie spadku ulicy, łączy, biegnąc spiralnie, sześć kondygnacji (il. 12) (z których trzy są podziemne), przeznaczonych na eleganckie sklepy, restauracje, kawiarnie i salony piękności. W konsekwencji spadku ulicy, elewacje sklepów wydają się piąć w górę. Przy zasadniczej fasadzie zastosowano panele szklane. W nowym kompleksie znajduje się także fragment odtworzonego historycznego budynku miesz-

---

² K. Kurokawa, *From the Age of Machine to the Age of Life*, "L'Arca" 2006, vol. 219, s. 10–11.

The concepts of “symbiosis” and “intermediate space” are coming directly from the tradition of Japanese Metabolism².

The National Art Centre, the Suntory Museum of Art, and the Mori Art Museum mark three points of a triangle called “Art Triangle Roppongi”, which is one of the most important cultural centres in Tokyo. Examples of museum architecture in Roppongi show new modern architecture that is applying new structures and materials, including extensive use of glass, to achieve a modern look of effortless elegance that successfully combines both Western and Japanese aesthetics.

Urban revitalization of the central Tokyo

Omotesando Hills

Omotesando has been rapidly changing and the most notable was removal of old Bauhaus-inspired Dojunkai residential buildings of 1927 with stores and construction of a new commercial centre – Omotesando Hills (2006), designed by Tadao Ando. The destruction of Dojunkai is an example of the Japanese attitude towards the preservation of historical monuments. Quite often historic buildings, that do not meet the modern standards, are without any debate demolished and new buildings are built on their place. Omotesando Hills is one of Ando’s biggest projects with a 250-m long façade. In the main building, a ramp designed as an extension of the sloping street outside, spirals up six floors (Fig. 12). Intriguing interior design consists of six floors (three of them underground) of upmarket shops, restaurants, cafes and beauty salons. In consequence of the sloped street, the retail shops on the outside gradually climb up the façade. Glass panels are used for the main facade. A fragment of recreated historical apartment building has been incorporated into a new complex. Several apartments are located on top of the shopping floors. Ando connects the interior to the outside by echoing these external design elements: walking slope, trees, and water. Architecture of Omotesando Hills represents typical Ando’s style, which can be classified as the “minimalist neo-modernism” – simple, modern forms finished with superb concrete.

---

² K. Kurokawa, *From the Age of Machine to the Age of Life*, “L’Arca” 2006, vol. 219, p. 10–11.

kalnego. Nad sklepami ulokowanych jest kilkanaście ekskluzywnych apartamentów. Ando łączy wewnątrz ze światem zewnętrznym poprzez powtórzenie podstawowych elementów koncepcyjnych z zewnątrz: chodnika na zboczu, drzew i wody. Architektura Omotesando Hills reprezentuje typowy styl Ando, który można zaliczyć do „minimalistycznego neomodernizmu” – proste, nowoczesne formy uzyskane w szkłe i świetnie wypolerowanym betonie.

Dzielnica Marunouchi

Marunouchi, dzielnica handlowa położona niedaleko tokijskiego dworca, stanowi także centrum finansowe Japonii, którego podwaliny stworzyła w okresie Meiji (1868–1912) korporacja Mitsubishi Estate (Mitsubishi Jisho). Od tego czasu obszar ten odgrywał istotną rolę w rozwoju japońskiej gospodarki. Obecnie jest to miejsce wielkiej aktywności gospodarczej na skalę światową. Począwszy od 1998 roku, kiedy wcielono w życie projekt rewitalizacji, przeżywa okres renesansu, który odzwierciedla się w powstawaniu modnych sklepów i wymyślnych budynków biurowych zawierających także przestrzeń handlową.

Wiele modnych butików światowych firm mieści się przy ulicy Naka-dori, jednak symbolem *Projektu rewitalizacji Marunouchi* jest Marunouchi Building. Zabytkowe obiekty otaczające Tokyo Station, szczególnie Marunouchi Building (2002 r., Mitsubishi Jisho Sekkei Inc.), Shin-Marunouchi Building (2007 r., Hopkins Architects) i Hotel Peninsula Tokyo (2007), zostały odrestaurowane oraz podwyższone, co spowodowało ukształtowanie się zupełnie nowego i odmiennego krajobrazu miejskiego. W roku 2008 deweloper Mitsubishi Estate rozpoczął drugą fazę rewitalizacji dzielnicy, w zakresie której była budowa budynku Marunouchi Park Building oraz renowacja budynku Mitsubishi Ichigokan, wraz z równoczesną rozbudową Mitsubishi Shoji Building, Furukawa Building i Marunouchi Yaesu Building, a także projekt odmłodzenia dzielnic Otemachi, Marunouchi i Yurakucho.

Marunouchi Building jest 37-piętrowym wieżowcem zbudowanym na bazie, której trzon stanowi zaadoptowany w celu utrzymania dotychczasowego krajobrazu miejskiego, odnowiony oryginalny sześciokondygnacyjny budynek, pochodzący z okresu Showa (1926–1989) i stojący na swojej dotychczasowej parceli. Mimo że sam projekt jest raczej tradycyjny, to zarówno budynek, jak i cała dzielnica cieszą się dużym powodzeniem dzięki działaniom promocyjnym odbywającym się na poziomie ulicy (handel, usługi), które czynią tę dzielnicę przyjemniejszą. Shin Marunouchi jest również wieżowcem i ulokowany jest symetrycznie do Marunouchi Building. Przestrzeń została podzielona na część komercyjną na niższych kondygnacjach oraz biurową

12. Omotesando Hills, 2006

Marunouchi

Marunouchi, a commercial district next to Tokyo Station, has a centre of Japan's financial industry mostly developed by Mitsubishi Estate (*Mitsubishi Jisho*). Mitsubishi built the infrastructure of the Marunouchi during the Meiji Period (1868–1912). Since then, the district played an important role in Japanese economy. Today it accommodates one of the greatest concentrations of economic activity in the world. Marunouchi has been experiencing renaissance due to the redevelopment project since 1998, featuring fashionable shops and new sophisticated office buildings with public and commercial space. Marunouchi's Naka-dori has many fashionable shops full of leading brands but a symbol of the Marunouchi Redevelopment Project is Marunouchi Building. Historic buildings surrounding Tokyo Station, particularly Marunouchi Building (2002, Mitsubishi Jisho Sekkei Inc.), Shin-Marunouchi Building (2007, Hopkins Architects) and the Peninsula Tokyo (2007) have been renovated and built higher forming completely new streetscape. Since 2008, the Mitsubishi Estate went ahead with the second stage of redevelopment, which included construction of the Marunouchi Park Building and the

na wyższych, co odzwierciedlono także w fasadzie. Linia okapu niższej części została ustanowiona na wysokości 31 metrów, określającej poprzedni limit na tym terenie, a górna część składa się z pionowych żeber i poziomych żaluzji profilujących fasadę za pomocą cieni.

Najbardziej interesujący jest Marunouchi Park Building (2009), który jest w istocie przebudowanym dawnym budynkiem Mitsubishi Ichigokan (1894), zaprojektowanym przez brytyjskiego architekta Josiaha Condera, połączonym z nowym wieżowcem biurowym (il. 13). Zaprojektowany z czerwonej cegły w stylu królowej Anny, był pierwszym budynkiem biurowym na terenie Marunouchi. Obecny Ichigokan, dzięki częściowemu wykorzystaniu oryginalnych planów i materiałów, został zaprojektowany jako kopia obiektu historycznego. Nowy budynek powstał z czerwonej cegły i lanego betonu, ma trzy kondygnacje naziemne i dwie podziemne. Kontrast pomiędzy częścią dolną z cegły oraz nadbudowanym wieżowcem ze szkła ma znaczenie symboliczne dla całego projektu rewitalizacji Marunouchi. Budynki w Marunouchi reprezentują także nurt neomodernizmu, w którym nacisk kładzie się na znalezienie współczesnej wersji dla historycznej architektury inspirowanej stylami europejskimi.

13. Marunouchi Park Building, 2009

restoration of Mitsubishi Ichigokan, along with the simultaneous redevelopment of the Mitsubishi Shoji Building, the Furukawa Building and the Marunouchi Yaesu Building, as well as other project to rejuvenate the Otemachi, Marunouchi and Yurakucho districts.

Marunouchi Building is a 37-story tower built on the top of base, whose outward form was remodelled, in an effort to maintain the continuity of the townscape, on the original six-story building from the early Showa Period (1926–1989) that has stood on that block. The design is rather conservative but the building and the district have been very successful because of human-oriented measures, such as promotion of activities at the ground level (commerce, services) and making the district more enjoyable. Shin Marunouchi Building is similar high-rise located symmetrically and opposite Marunouchi Building. The function and façade are divided into commercial establishment on the lower level and offices on the upper levels. The eaves line of the lower level has been set to the former height limit in this area of 31 m, and the upper part is composed of vertical fins and horizontal louvers, producing façades of shadows. Buildings in Marunouchi represent also trend of “neo-modernism”, in which the accent is put on the contemporary reflection of historical architecture, influenced by European styles.

The most interesting building so far is Marunouchi Park Building (2009), which is a remodelled former Mitsubishi Ichigokan (1894), designed by British architect Josiah Conder combined with a new office tower (Fig. 13). The red brick building designed in the Queen Anne style, was the first office building in the Marunouchi area. Current Ichigokan is a recreation of the original building by using portions of the original plans and materials. The new building, built out of red brick and cast concrete, has three stories above ground and two stories below. The contrast of brick lower part the glass of the high-rise has a symbolic meaning of the redevelopment of Marunouchi.

Another redevelopment project has concentrated at the Tokyo Station – on Marunouchi and Yaesu sides. The Marunouchi side will be restored to a pre-war condition and the surrounding area will redevelop into a spacious plaza extending into a walkway toward the Imperial Palace, with space for bus and taxi ranks (completion is scheduled in 2011). On the Yaesu side, the current multi-story exterior will be replaced by a lower structure with a large canopy covering outdoor waiting and loading areas, and twin high-rise towers. The Grand Roof, a roofed membrane structure with pedestrian deck connecting the two towers is scheduled for completion in 2013. Grand Tokyo South and North Towers designed by Helmut Jahn (Murphy/Jahn Inc.

Następny projekt rewitalizacji urbanistycznej został skoncentrowany wokół dworca Tokyo Station, zarówno od strony Marunouchi, jak i Yaesu. Budynek od strony Marunouchi będzie miał wygląd przywrócony do kształtu z okresu przedwojennego, a otaczające go tereny zostaną przebudowane z uwzględnieniem obszernego placu z przystankami autobusowymi i postojem taksówek, rozciągającego się w postaci promenady w kierunku Pałacu Cesarskiego (oddanie do użytku przewiduje się w roku 2011). Od strony Yaesu istniejący do niedawna budynek mieszczący m.in. dom towarowy Daimaru został już rozebrany. Zostanie on zastąpiony nowym, niższym, który jest obecnie w budowie, zlokalizowanym centralnie na osi stacji, z wielkim zadaszeniem nad całą strefą wejściową i dojazdową oraz dwiema bliźniaczymi wieżami po obu stronach, gdzie ma znaleźć swoje miejsce m.in. nowy dom towarowy Daimaru. Ukończenie ogromnego zadaszenia Grand Roof, który będzie konstrukcją powłokową z kładką pieszą łączącą wieże, jest przewidziane na rok 2013. Bliźniacze wieżowce Grand Tokyo South i North Towers zaprojektowane przez Helmutha Jahna (Murphy/Jahn Inc. Architects) zostały ukończone w 2007 roku. Dolne partie niższego, środkowego budynku, będą przeznaczone na parking, pomieszczenia stacyjne i komercyjne, a wyższe partie na biura.

W ciągu następnych dwóch lat rejon ten przekształci się w nowoczesną przestrzeń miejską, odzwierciedlającą harmonijne współistnienie historycznej i nowoczesnej architektury, z całkowicie odnowionym dworcem głównym i różnorodnymi obiektami kulturalnymi. Odrestaurowana Tokyo Station Gallery zostanie ponownie otwarta w 2012 roku, a Uniwersytet Tokijski planuje otwarcie w tym samym roku, na miejscu byłej Poczty Głównej usytuowanej obok dworca, nowej eksperymentalnej przestrzeni wystawowej International Multidisciplinary Museum of Science and Culture nazwanej Intermediatique (IMT). Pod względem architektonicznym w rejonie Marunouchi przeważa architektura neomodernistyczna, wynikająca z procesu ochrony zabytków, inspiracji przeszłością i z rekonstrukcji.

Dzielnica Nihonbashi

Nihonbashi jest dzielnicą biznesową, która rozwinęła się wokół zabytkowego mostu o tej samej nazwie. Zbudowany w roku 1603 jako most drewniany, został w 1911 roku przebudowany na obecnie istniejący kamienny most łukowy. Historycznie został uznany za punkt wyjścia wszystkich dawnych dróg zaczynających się w Tokio. Tuż przed Igrzyskami Olimpijskimi w 1964 roku nad mostem została zbudowana estakada miejska, która przesłoniła klasyczny widok Góry Fuji z perspektywy mostu. W przeszłości dzielnica

Architects) have been already completed in 2007. The low-rise section of the project contains parking, station facilities and commercial facilities, while the high-rise tower is devoted to office space.

Over the next two years, the area will develop into modern urban space reflecting good coexistence of historical and modern architecture, with totally remodelled central station and various places of culture. A renovated Tokyo Station Gallery will reopen in the station in 2012 and the University of Tokyo is set to open in 2012 at the former Tokyo Central Post Office a new experimental exhibition space "International Multidisciplinary Museum of Science and Culture" named "Intermediatheque" (IMT). Regarding architectural style, Marunouchi would be an example of neo-modern architecture combined with historical preservation, inspiration from the past and reconstruction.

Nihonbashi

Nihonbashi is a business district in Tokyo, which grew up around the historical bridge of the same name, first completed as a wooden bridge in 1603, and then as a current stone arched bridge in 1911. Historically, it has been considered as a starting point of all ancient roads from Tokyo and a centre of the city. Shortly before the 1964 Olympic Games, an expressway was built over the Nihonbashi Bridge, obscuring the classic view of Mount Fuji from the bridge. In the past, Nihonbashi was built on a network of canals and rivers, and along the Sumida River. Nowadays, Nihonbashi remains a major business district, but it considerably lost its waterfront image and the merchants have left place to securities companies and financial institutions. The Bank of Japan and Tokyo Stock Exchange are both located in Nihonbashi. Nihonbashi is located not far from Tokyo Station and the historical district could be a wonderful gateway to Tokyo.

Recently, many projects have been carried out to renew Nihonbashi as a commercial district and tourist spot in Tokyo. Among new projects, a new wing of a historical department store Mitsukoshi (founded in 1673, as the first department store in Japan) – a *Mitsukoshi Shinkan* was constructed in 2004. The nearby Takashimaya department store underwent also a grand reopening. The super high-rise New Muromachi Mitsui Building has also been built in 2007 on the top of historical Mitsui Building (1929). Now, it houses the Mandarin Oriental Tokyo, the first of the group's hotels aimed at developing business in Japan. There is also a project to remove the Metropolitan Expressway that runs above the Nihonbashi Bridge and to revitalize the whole area. The architecture of the revitalized Nihonbashi has been

Nihonbashi została zbudowana na siatce kanałów i rzek wzdłuż rzeki Sumidy. Obecnie jest nadal ważnym ośrodkiem biznesowym, ale w dużej mierze zatraciła aspekty waterfrontu, a miejscowi kupcy zostali wyparci przez firmy ubezpieczeniowe, brokerskie i instytucje finansowe. Są tam ulokowane Bank of Japan i Giełda Tokijska. Nihonbashi mieści się niedaleko dworca Tokyo Station i jako zrewaloryzowana dzielnica historyczna może stać się wspaniałą wizytówką Tokio.

Ostatnio na terenie Nihonbashi zrealizowano wiele projektów rewaloryzacji, mających na celu przywrócenie mu roli dzielnicy handlowej oraz atrakcji turystycznej w Tokio. Do nowych projektów należy nowe skrzydło zabytkowego domu towarowego Mitsukoshi (założonego w 1673 r. jako pierwszy dom towarowy w Japonii) – Mitsukoshi Shinkan, który został ukończony w 2004 roku. Ponownie otwarto po renowacji także położony niedaleko dom towarowy Takashimaya. Poza tym, w 2007 roku zbudowany został także wspaniały wieżowiec New Muromachi Mitsui Building, który wzniesiono na miejscu zabytkowego budynku Mitsui Building (1929). Mieści się w nim obecnie hotel Mandarin Oriental Tokyo, pierwszy z grupy hoteli mających na celu rozwój biznesu w Japonii. Planowana jest także relokacja autostrady metropolitarnej biegnącej nad mostem Nihonbashi oraz rewitalizacja całego rejonu. Architektura współczesna na rewaloryzowanym obszarze Nihonbashi opiera się na wzorcach oryginalnej architektury z XIX wieku, która odzwierciedla europejskie style historyczne. Podobnie jak architekturę w rejonie Marunouchi, można ją określić jako neomodernizm. Ostatnie rozbudowy oraz wybudowane nowe budynki sąsiadują z budynkami starymi o różnych kształtach i rozmiarach, co składa się w sumie na charakterystyczną chaotyczną mozaikę krajobrazu miejskiego w centrum Tokio.

Architektura prowincji – obiekty kultury nowego wieku

Obiekty kultury zawsze odgrywały ważną rolę w prefekturalnych i innych miastach prowincjonalnych w Japonii. Ponieważ ich architektura jest wyrazem całego przesłania dotyczącego kultury, do zaprojektowania muzeów, galerii, centrów kultury itp. zaproszono wielu znanych architektów. Wśród wyróżniających się prac z lat 90. znajduje się budynek Nara Centennial Hall (1998) w Nara zaprojektowany przez Aratę Isozaki oraz Niigata-City Performing Arts Center (1998) zaprojektowany przez Itsuko Hasegawę. W obu obiektach liczne sale wielofunkcyjne zostały osłonięte olbrzymimi powłokami zewnętrznymi. Tradycyjne materiały użyte na pokrycie oraz dynamiczny

based on the original architecture that developed in 19th century reflecting the stylistics of historical European styles. Similar to architecture in Marunouchi, it can be categorized as the “neo-modern architecture”. Recent new additions and completely new buildings are standing often side by side with old buildings of various shapes and sizes making the characteristic chaotic mosaics of Tokyo downtown streetscape.

Architecture of the province – New Age Architecture of Cultural Facilities

Cultural facilities have played important role in prefectural and other provincial cities in Japan. Their architecture has been a part of their cultural message therefore many famous architects have been invited to design museums, galleries, cultural centres, etc. Among outstanding works of late 1990s are Nara Centennial Hall (1998) in Nara designed by Arata Isozaki and Niigata-City Performing Arts Centre (1998) designed by Itsuko Hasegawa. In both these buildings, multiple halls have been wrapped together by enormous outer shell. The traditional material and dynamic shape of the outer shell of Nara Centennial Hall retains traces of its traditional townscape containing Buddhist temples with massive roofs. In Niigata, a transparent curtain is wrapped around three halls: a concert hall, a theatre and a *Noh gakudo* theatre. Transparent building with a roof garden has been well integrated with the landscape. While the architecture of Isozaki can be categorized as the “postmodernism”, the new architecture with the glass as a dominant material is the bearer of the “neomodernism”.

Sendai Mediatheque, 2000

Sendai Mediatheque has opened a chapter of a new generation sophisticated public buildings. Located in Sendai, Miyagi Prefecture, Mediatheque was designed by Toyo Ito. Multilayered and transparent building makes an impression of modern laboratory, where everything what's inside can be seen (Fig. 14). Visible vertical tubes are intended to promote interaction between horizontal layers with different functions such as a library and a gallery. This new architectural model expresses a free flow of information. Structural tubes have organically-shaped three-dimensional steel structural members. Lower levels can be seen through. Also curtain walls are transparent and in the evening the building looks like floating object.

kształt powłoki zewnętrznej w Nara Centennial Hall zachowuje ślady tradycyjnego wizerunku miasta zawierającego buddyjskie świątynie z masywnymi dachami. W Niigata przezroczysta ściana osłonowa obejmuje wokół trzy sale: koncertową, teatralną i teatru Noh Gakudo. Przejrzysty budynek z ogrodem na dachu został świetnie wkomponowany w krajobraz. Podczas gdy architekturę Isozakiego można sklasyfikować jeszcze jako „postmodernizm”, nowoczesna architektura, w której dominuje szkło i nowe technologie, jest zwiastunem neomodernizmu.

Centrum kultury Sendai Mediatheque, 2000 r.

Sendai Mediatheque zapoczątkował nowy rozdział projektowania budynków użyteczności publicznej najnowszej generacji. Znajduje się w Sendai, w prefekturze Miyagi, a został zaprojektowany przez Toyo Ito. Wielowarstwowy i przejrzysty robi wrażenie nowoczesnego laboratorium, w którym wszystko to, co jest w środku, może być widoczne (il. 14). Widoczne pionowe rury mają na celu wspieranie interakcji z warstwami poziomymi spełniającymi różne funkcje, takie jak biblioteki i galerie. Taki nowy architektoniczny model wyraża swobodny przepływ informacji. Rury konstrukcyjne mają stalowe trójwymiarowe części o organicznych kształtach. Niższe poziomy są szczególnie wyeksponowane. Ściany osłonowe są także przezroczyste, ulotne i wieczorem budynek wygląda jakby się unosił.

Podczas gdy styl mediatheque został strukturalnie wyrafinowany i ukie-runkowany technologicznie i można go określić jako neostrukturalizm i high-tech, styl niektórych innych obiektów kultury jest bardziej powścią-gliwy i bardziej odzwierciedlający surową japońską estetykę. Przykładem takiego obiektu może być Bato Hiroshige Museum of Art (2000), znajdujące się w Nakagawa-machi w prefekturze Tochigi, zaprojektowane przez Ken-go Kumę. Metodą architekta jest wyeliminowanie ścian, przez co granice jego budynków są zawsze wielowarstwowe i przejrzyste. W Bato Hiroshige Museum of Art ścienne żaluzje wykonane z miejscowego cedru stanowią półprzejrzysty filtr otaczający przestrzeń wewnętrzną. Światło i cień mieszają się ze sobą i nie kontrastują, a przestrzeń wewnętrzną wypełniona jest delikatnym światłem. Jest to przykład architektury neomodernistycznej. Są jeszcze inne przykłady obiektów kultury, które reprezentują najlepszą nową japońską architekturę.

14. Toyo Ito, Mediateque, Sendai, 2000

While Sendai Mediateque's style has been structurally refined and high-tech oriented and can be defined as "neo-structuralism" and "high-tech", some of the cultural facilities have been more restrained, reflecting more austere Japanese aesthetics. Among these cultural facilities one of the examples is Nakagawa-machi Bato Hiroshige Museum of Art (2000) in Nakagawa-machi, Tochigi Prefecture, designed by Kengo Kuma. Kuma rejects the use of walls as a methodology and the borders of his buildings are always multi-layered and permeable. At Bato Hiroshige Museum of Art, wall louvers made of local cedar are a semi-transparent filter enclosing interior space. Light and shadow are sift and not contrasting each other and the interior space is filled with a soft light. It is an example of the "neo-modernism". There are several other cultural facilities representing the best new Japanese architecture.

Pola Museum of Art, 2002

Pola Museum of Art designed by Nikkei Sekkei is located in the forest in Hakone, Kanagawa Prefecture, and can be approached through a mountain by a tunnel followed by a bridge – both designed by American architect Ieoh Ming Pei. These structures are the signature of the museum. The height of the building was limited to 8.0 m aboveground and arranged so that it would

Pola Museum of Art, 2002 r.

Pola Museum of Art, zaprojektowane przez Nikkei Sekkei, znajduje się w górskim lesie w Hakone w prefekturze Kanagawa i można do niego dotrzeć, pokonując tunel, a następnie most – oba zaprojektowane przez amerykańskiego architekta chińskiego pochodzenia Ieoha Ming Peia. Konstrukcje te są wizytówkami muzeum. Wysokość budynku ograniczono do 8 metrów nad poziomem terenu i ulokowano tak, aby ukryć go wśród drzew. U podnóża skarpy wykopano otaczającą obiekt fosę na planie koła o średnicy 74 metrów. Budynek został umieszczony na warstwie gumowej izolacji. W centrum planu o kształcie krzyża znalazł się hol, otoczony przez galerie i inne pomieszczenia. Muzeum jest przykładem „architektury zrównoważonej”, czyli harmonijnego współistnienia zaawansowanej technologii architektury ze środowiskiem naturalnym.

Kanazawa 21st Century Museum, 2004 r.

Wyjątkowym przykładem nowej koncepcji obiektu kultury jest Kanazawa 21st Century Museum (2004, il. 15), zaprojektowane przez Kazuyo Sejimę i Ryue Nishizawę. Nie ma ono wejścia głównego. Budowla na planie koła zawiera prostokątne galerie, do których dochodzi się przypadkiem i nie ma ustalonego szlaku zwiedzania. Wnętrze zostało zaprojektowane na kształt bazy danych bez ustalonej hierarchii. Budynek stanowi przykład opartej na neomodernizmie „architektury konceptualnej”.

Biuro SANAA zrealizowało także wiele obiektów związanych z kulturą za granicą, m.in. New Museum of Contemporary Art w Nowym Jorku (2007), De Kunstline Theater i Cultural Center w Almere (2006) oraz Serpentine Pavillion w Londynie (2009).

Aomori Museum of Art, 2006 r.

Muzeum w Aomori zaprojektowane przez Juna Aoki wygląda na bardziej trwałe. Architekt wyobrażał je sobie jako teren wykopalisk i zaprojektował galerię w formie wykopów ziemnych. Ukształtowany krajobraz przypomina pobliskie wykopaliska, z fragmentarycznie widoczną konstrukcją. Budynek muzeum jest pomalowany na biało, jak namioty, które są rozciągnięte nad wykopami. Jest to przykład symbolicznej architektury inspirowanej środowiskiem i nawiązującej do miejsca.

Minimalistyczne podejście do architektury widać także na przykładzie Shimane Museum of Ancient Izumo (2006) w Izumo w prefekturze Shimane, zaprojektowanego przez Fumihiko Maki (Maki and Associates). W muzeum

be hidden among the trees. A large circular moat, 74 m in diameter, was dug in a slope with a low gradient. The building was placed on the top of a rubber isolation system. The lobby has been at the centre of a cruciform plan, surrounded by galleries and other rooms. The museum is an example of the "sustainable architecture" which is harmonious coexistence of advanced architectural technology with natural environment.

Kanazawa 21st Century Museum, 2004

An outstanding example of the new concept for cultural facility is the Kanazawa 21st Century Museum (2004, Fig. 15), designed by Kazuyo Sejima and Ryue Nishizawa. It does not have a central entrance. The building, circular in plan, contains rectangular galleries, which can be accessed randomly and there is not a preferred route. The interior space is like a database without any established hierarchy. This is kind of „conceptual architecture“ based on the „neomodernism“

15. SANAA, Kanazawa 21st Century Museum, 2004

SANAA has also numerous overseas projects, among them: New Museum of Cotemporary Art in New York (2007) and De Kunstline Theatre and Cultural Centre in Almere (2006), as well as the Serpentine Pavilion in London (2009).

są przechowywane i udostępniane wykopaliska wydobyte z ruin chramu Izumo Grand Shrine. Podczas gdy jeden budynek, wyglądający jak szklane pudełko, pełni funkcje usługowe, w drugim znajduje się wystawa i magazyny. Elewacja zewnętrzna wyłożona jest materiałem ze specjalnej stali. Płaskie i gładkie powierzchnie ścian, szkła i zbiorników wodnych harmonizują z zabawkową architekturą sanktuarium i jego otoczenia.

Kwintesencją współczesnego muzeum odzwierciedlającego trend „zielonej architektury”, obecnej nie tylko na prowincji, jest Nomadic Museum w Tokio (2007). Jest to wystawa ruchoma wykonana z pojemników i papierowych rur. Koncepcja muzeum zaprojektowanego przez Shigeru Bana, którego budynki są zawsze wykonane z materiałów pozyskanych lokalnie, opiera się na trzech hasłach – „pożyczanie”, „recycling, czyli użytkowanie wtórne” i „odzyskiwanie”. Jego wcześniejszy projekt Pawilonu Japońskiego na EXPO 2000 w Hanowerze był wielkim krokiem naprzód w dziedzinie „architektury z papieru”.

Biorąc pod uwagę ogólnie „zieloną architekturę” w Japonii, imponującym pionierskim „zielonym budynkiem” jest ACROS Fukuoka (Emilio Ambasz & Associates, 1995). Ma on dwie różne elewacje – jedną z aluminiową ścianą osłonową przypominającą zwykły budynek biurowy i drugą na kształt zielonych tarasów (il. 16). Tarasy te spiętrzone są do wysokości 60 metrów nad poziomem terenu i łagodnie łączą się z sąsiadującym parkiem. Z zielenią kontrastuje przeszklone atrium na planie półkola, w którym znajduje się sala koncertowa, biura i sklepy.

Japońscy architekci także na polu obiektów kultury regularnie realizowali swoje projekty zagranicą, tworząc prestiżowe, bardzo oryginalne i czasem eksperymentalne budynki. Oprócz wyróżniających się prac wspomnianego już biura SANAA, rozbudowa eleganckiego Museum of Modern Art (MoMA, 2004 r.) w Nowym Jorku została zaprojektowana przez Yoshio Taniguchi, podczas gdy w tym samym mieście Shigeru Ban zrealizował Nomadic Museum (2005), w tymczasowej galerii zbudowanej z kontenerów na konstrukcji nośnej wykonanej z kartonowej kratownicy opartej na rzędach kartonowych rur.

Dworce kolejowe – nowoczesne wizytówki miast

Dworce kolejowe są w Japonii ważnymi obiektami publicznymi. Chociaż funkcja budynku dworca jest przede wszystkim związana z transportem, to w Japonii stacje przewidziane do ruchu tranzytowego są przestrzeniami wielofunkcyjnymi – są miejscem spotkań lokalnych atrakcji, centrum handlowym

Aomori Museum of Art, 2006

Museum in Aomori city designed by Jun Aoki looks more solid. Architect imagined it as a excavation site and adopted earthen trenches for galleries. A landscape of earthen trenches was developed, resembling the nearby archaeological site, and part of it has been covered by a structure. The museum building is painted in white like tents that are stretched over the trenches. This is example of environmentally-inspired symbolic architecture associated with its place.

The minimalist approach in architecture displays Shimane Museum of Ancient Izumo (2006), in Izumo, Shimane Prefecture, designed by Fumihiko Maki (Maki and Associates). The museum is storing and displaying artefacts excavated from ancient ruins of Izumo Grand Shrine. A glass-box-like building contains service functions, while main building provides display and storage facilities. Corten steel is used for the exterior cladding. Flat and plain surfaces of walls, glass and water basins are in harmony with old architecture of Izumo Grand Shrine and natural surroundings.

16. Emilio Ambasz, ACROS, Fukuoka, 1995

itp. Japońskie stacje mają taką tradycję i niektórzy nawet twierdzą, że jest to ich wyjątkowa cecha, niespotykana w innych krajach³. Zarówno dworce wielkomięskie, jak i lokalne odgrywają rolę urbanistycznych „węzłów komunikacyjnych”. Węzeł wymaga koncentracji transportu i infrastruktury oraz funkcji miejskich, takich jak praca, usługi i funkcja mieszkaniowa⁴. Z drugiej strony identyfikują one „miejsce” w strukturze miasta. Stacje oraz tereny położone w ich pobliżu w dużym stopniu określały krajobraz miejski w japońskich miastach. W ciągu ostatnich kilkunastu lat, dzięki prywatyzacji kolei i rosnącemu udziałowi architektów w projektowaniu stacji, architektura dworców kolejowych w Japonii przeżywała swój renesans i rozwój w kierunku bardziej oryginalnym i nowatorskim⁵.

Począwszy od lat 90. XX wieku, w Japonii zaczęto nawoływać do zmiany centralnego zarządzania infrastrukturą w stronę nadania uprawnień władzom lokalnym. Opór wobec totalitaryzmu rządu w Tokio wyrażał się m.in. w staraniach o przywrócenie władzom lokalnym jurysdykcji nad obszarami góorskimi i rzekami, a także w sprzeciwie wobec niektórych projektów rządowych. Według Naito⁶ infrastrukturę czeka w Japonii burzliwy okres wynikający z ewolucji świadomości społecznej na temat kwestii państwowych. W Japonii do niedawna architekci nie uczestniczyli w projektach infrastrukturalnych dotyczących m.in. transportu. Architektura sama w sobie nie była również postrzegana jako infrastrukturalna. Jednak niektóre projekty transportowe zrealizowane z udziałem architektów wykazały, że dzięki architekturze można osiągnąć holistyczne podejście do infrastruktury. Naito sugeruje, że architektura powinna wspierać życie codzienne i mimo że architekci w Japonii nie interesują się infrastrukturą, to nadszedł czas, aby ponownie zdefiniować architekturę od podstaw, ujmując w niej także ten istotny problem⁷.

Punktem zwrotnym był zwycięski projekt na dworzec w Kioto – Kyoto Station (1997), którego autorem był architekt Hiroshi Hara. Budynek dworca ma kształt dużego długiego pudła pokrytego lustrzanym szkłem, w którym obiekty funkcjonalne otaczają monumentalne wielkie schody. Ogromne schody i hole oferują rozległą przestrzeń publiczną (il. 17). Zaprojektowane szczytliny w elewacji nawiązują do głównych arterii komunikacyjnych w Kio-

---

³ K. Tsuchihashi, *Evolution of railway stations*, „Contemporary Architecture” 2003, vol. 57, no. 3, s. 84–85.

⁴ L. Bertolini, T. Spit, *Cities on Rails*, London–New York 1998, s. 212.

⁵ E. M. Kido, *Aesthetics issues of railway stations in Japan and Europe*, *Proceedings of IABSE Symposium Weimar 2007*, CD t. 93, sesja F4, streszczenie, 2007, s. 260–261.

⁶ H. Naito, *The direction of Japan's infrastructure: architecture as infrastructure*, „The Japan Architect JA” 2009, vol. 72, s. 12–15.

⁷ Ibidem, s. 12–15.

The quintessence of contemporary museum, reflecting a “green architecture” trend and present not only at the province, has been Nomadic Museum Tokyo (2007). It is a movable exhibition place made of containers and paper tubes. Museum designed by Shigeru Ban, whose architecture is always made of locally procured materials, has its concept is based on the three ideas – rental, reuse, recycle. His earlier Japan Pavilion at the EXPO 2000 in Hannover has been a great leap forward in the field of “paper architecture”.

Regarding “green architecture” in Japan in general, an amazing pioneering “green building has been built in 1995 in Fukuoka – ACROS Fukuoka (Emilio Ambasz & Associates, 1995). It has two completely different elevations – one resembling office building with aluminium curtain wall, and another one step-shaped with step garden (Fig. 16). A huge semicircular atrium provides contrast to the step-shaped rooftop garden. In this space is a symphony hall, offices and shops.

Also, regarding cultural facilities, Japanese architects have been frequently working overseas designing the most representative, very original and sometimes experimental buildings. Except of outstanding works by SANAA, the elegant extension of the Museum of Modern Art (MoMA, 2004) in New York was designed by Yoshio Taniguchi, while Shigeru Ban was the author of Nomadic Museum in New York (2005) – a temporary gallery made of shipping containers supported by a cardboard truss on the rows of cardboard tubes.

Railway Stations – New Gateways

Railway stations in Japan are important public buildings, which besides giving an access to trains, perform a variety of functions – of meeting places, shopping centres and very often – of urban landmarks. Although the function of a station building is mainly transportation, in Japan stations designed for passenger transit have been transformed into multifunctional spaces serving a variety of purposes. They have a tradition of multiple functions and even some writers observed that combination of various functions at the station was a unique feature, not to be found in other countries³. Large stations, as well as local stations, play important role of urban “nodes”. A node entails both a concentration of transport and infrastructure and a concentration of urban functions (work, facilities, residential function)⁴. On the other hand they identify a “place” in urban structure. Stations and spaces adjusted to

---

³ K. Tsuchihashi, *Evolution of railway stations*, “Contemporary Architecture” 2003, vol. 57, no. 3, p. 84–85.

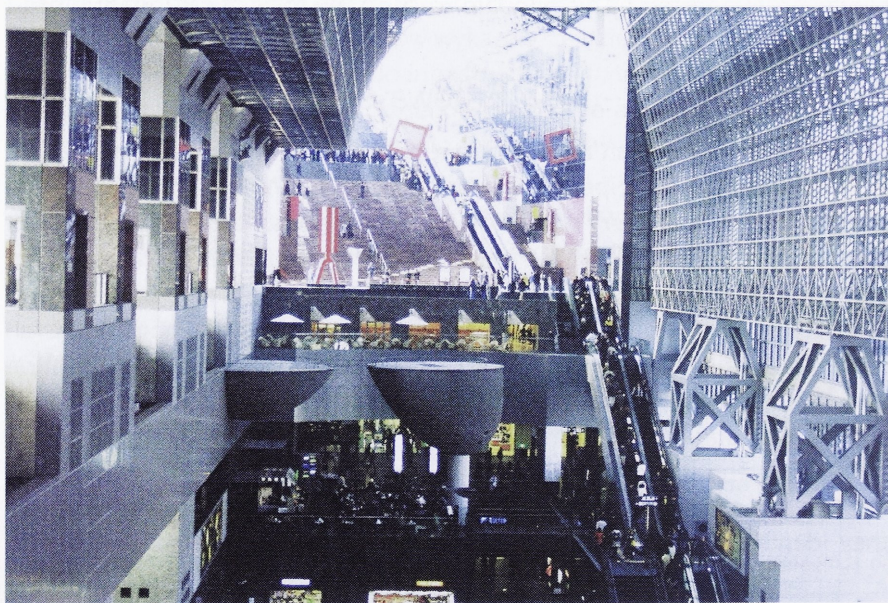
⁴ L. Bertolini, and T. Spit, *Cities on Rails*, London–New York 1998, p. 212.

to, przez co symbolicznie integrują dworzec z historycznym układem urbanistycznym. Postmodernistyczny charakter budynku został odzwierciedlony w tradycyjnej symbolice i nowoczesnej technologii.

Tazawako Station, 1997 r.

Projektowanie lokalnych stacji kolejowych stanowi przykład zaangażowania architektów w tworzenie infrastruktury. Dworzec Tazawako Station został zaprojektowany przez East Japan Railway Company (EJR) wraz z architektem Shigeru Banem. Koncepcja projektu została oparta na zasadach prostoty układu konstrukcyjnego (il. 18). Konstrukcja składa się z prefabrykowanych betonowych filarów, które zostały przykryte lekko wygiętym sklepieniem dachem. Fasadę skomponowano z przeszklonej ściany i 26 prefabrykowanych filarów. Budynek powstał częściowo z betonu, a częściowo z drewna. Dworzec jest przestronny i dobrze doświetlony dzięki szklanej elewacji. Mieści także wystawę obrazującą lokalne atrakcje turystyczne, punkt informacji turystycznej, klub miłośników kina i wystawę na dachu. Budynek jest przykładem „neomodernistycznej architektury funkcjonalnej”.

17. Hiroshi Hara, Kyoto Station, 1995

the stations have largely determined urban landscape in Japanese cities. In last several years, architecture of railway stations in Japan has been experiencing renaissance and developing towards more original and innovative, thanks to privatisation of railways and growing participation of architects in station design⁵.

Since 1990s, there have been calls in Japan to shift the centrally controlled infrastructure towards giving the authority to the local governments. The opposition towards central government has been reflected in various moves to return to local authorities the jurisdiction of mountains and rivers, and in opposition towards some governmental projects. According to Naito⁶, infrastructure in Japan is facing revolutionary times, along with evolution of the conscience of Japanese on national issues. Until recently, architects were not involved actively in infrastructure projects, such as transportation. Architecture has been not considered infrastructural either. But some transportation projects realized by architects showed that architecture can accomplish well holistic approach towards infrastructure. Naito suggests that architecture should support the daily life and that architects in Japan are not interested in infrastructure but that time has come to re-evaluate architecture from its foundations⁷.

The turning point was the competition winning project of Kyoto Station (1997), which was won by an architect Hiroshi Hara. It is a large and long mirror-glass box within which a functional volumes frame a monumental Grand Stairs. Large stairs and halls provide a wide public space (Fig. 17). The enormous slots in the building are aligned with major avenues in Kyoto symbolically integrating with the historical urban layout. The post-modern style architecture of the station is delivered from the combination of traditional symbolic and modern technology.

Tazawako Station, 1997

Design of local railway stations is example of involvement architects in infrastructure design. Tazawako Station was designed by East Japan Railway Company working with an architect Shigeru Ban. The design concept was based on the principles of simplicity of structural configuration (Fig. 18). The structure consisted of pre-cast concrete pillars was covered with a slightly

---

⁵ E. M. Kido, *Aesthetics issues of railway stations in Japan and Europe, Proceedings of IABSE Symposium Weimar 2007*, CD, vol. 93, Session F4, 2007, summery 260–261.

⁶ H. Naito, *The direction of Japan's infrastructure: architecture as infrastructure*, "The Japan Architect JA" 2009, vol. 72, p. 12–15.

⁷ Ibidem, p. 12–15.

Hyuga Station, 2008 r.

Architekt Hiroshi Naito zaprojektował kilkanaście stacji kolejowych i stacji metra. Dworzec Hyuga Station w prefekturze Miyazaki powstał w 2009 roku. Konstrukcję dachu zbudowano z elementów lokalnie produkowanego drewna laminowanego. Hybrydowa struktura z ramy stalowej oraz elementów z drewna laminowanego o zmiennych profilach rozciąga się nad mierzącą 110 metrów długości i 18 metrów szerokości przestrzenią głównego terminalu. Drewno zostało również zastosowane na placu dworcowym, przez co zatarła się różnica pomiędzy projektem architektonicznym a projektem robót publicznych. Budynek stacji wygląda przestronnie, lecz robi wrażenie przytulnego dzięki zastosowaniu drewna. Ze względu na wykorzystanie naturalnych materiałów jest przykładem „zrównoważonej architektury”.

Ryuo Station, 2008 r.

Koncepcja budynku stacji w nowo utworzonym mieście Kai, w prefekturze Yamanashi, zaprojektowanego przez Tadao Ando, opiera się na rozbudowaniu centralnego korytarza łączącego obie strony torów kolejowych. Projekt został oparty na zasadzie połączenia brył geometrycznych o różnorodnych kształtach, odpowiednich dla poszczególnych funkcji pomieszczeń (il. 19). Zaplanowano wejścia po obu stronach korytarza łączącego budynek nad peronami i perony – jest to więc przykład projektowania całościowego stacji. Krawędzie form geometrycznych powstałych z betonu i szkła zostały podkreślone światłem naturalnym, a także za pomocą oświetlenia sztucznego. Ściany i sufity, przecinając się ze sobą pod różnymi kątami, przybierają dynamiczne kształty. Budynek jest przestronny, funkcjonalny i estetyczny. Nowoczesna forma stacji Ryuo stała się już symbolem nowego miasta Kai. Zarówno architekturę stacji, jak i innych budynków Ando można zaliczyć do „minimalistycznego neomodernizmu”.

Kochi Station, 2009 r.

Ten nowy dworzec autorstwa architekta Hiroshi Naito był częścią projektu wyniesienia linii kolejowej na estakadę, poprawiając komunikację przez tory w kierunku północ-południe. Zasadniczą częścią stacji jest ogromny dach o mieszanej konstrukcji, składającej się z elementów stalowych dolnego dźwigara oraz z łuków z klejonego drewna laminowanego wyprodukowanego z lokalnego drewna cedrowego. Dach budynku dworca i peronów jest całkowicie ujednolicony, mają one podobne formy. Ponieważ ściany dworca są w dużej mierze szklane, całość wygląda lekko i przezroczyście. Duży plac

curved vaulted roof. The façade has been composed of glazed wall and 26 pre-cast concrete pillars. The building has been built partly of concrete and partly of wood. In interiors there have been many elements designed in wood. The station is spacious and well lit with day light thanks to glass curtain wall. Among station building's functions are: exhibition of local tourist attractions, tourist information, cinema club and exhibition roof. This is an example of "neo-modern functional architecture".

18. Shigeru Ban, Tazawako Station, 1997

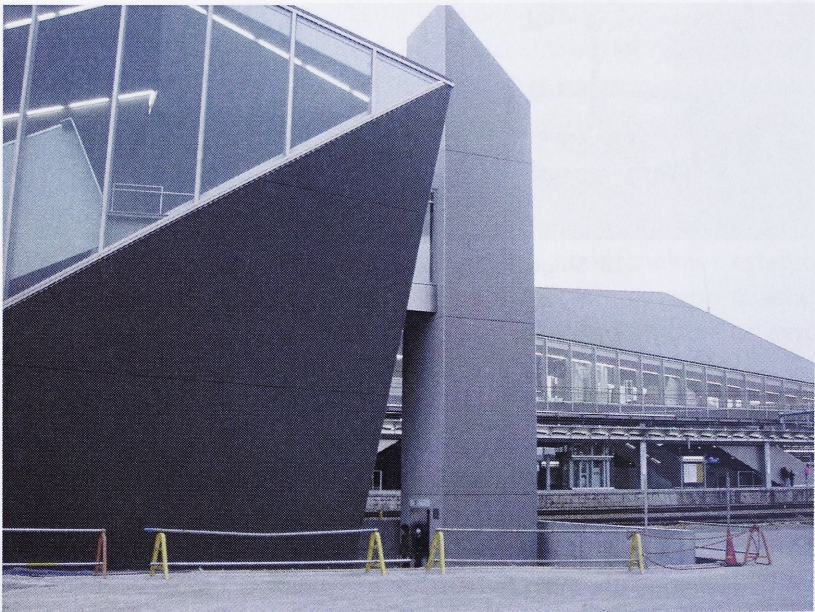
Hyuga Station, 2008

Architect Hiroshi Naito has designed several railway and subway stations. Hyuga Station in Miyazaki Prefecture was built in 2009. The building roof structure was built from locally produced laminated wood members. A hybrid structure with a steel frame and variable sectioned laminated cedar elements envelops the main terminal space, which is 110 m long and spans 18 m. The wood is also applied at the station plaza blurring the distinction between architectural design and public works. Station building looks spacious with warm image attributed to wood. Because of use of natural materials, the building can be an example of the "sustainable architecture".

zapewnia wygodny dostęp i połączenia z innymi środkami transportu. Przestrzeń dla pieszych jest oddzielona od ruchu kołowego. Dworzec jest atrakcyjnym obiektem i reprezentacyjnym punktem miasta Kochi. Podobnie jak dworzec w Hyuga tego samego autora, jest to projekt oparty na pryncypiach „zrównoważonej architektury” z wykorzystaniem nowoczesnej konstrukcji.

Architektura dworców kolejowych przeżywa swój renesans także w metropolii tokijskiej. Na stacji Iidabashi Station w Tokio, zaprojektowanej przez Makoto Sei Watanabe (Makoto Sei Watanabe Architec's Office, 2000), grafika komputerowa została wykorzystana do zaprojektowania siatki konstrukcji rurowej umieszczonej nad wejściem oraz siatki kratownicowej usytuowanej w korytarzach prowadzących na perony (il. 20). Z kolei stację linii Tokyu Toyoko w Shibui – Shibuya Station (2009) zaprojektował Tadao Ando. Jej przestrzeń zaaranżowano jako „statek ziemski”, który obejmuje powłokę o jajowatym kształcie, długości 78 metrów i rozpiętości 24 metrów, oraz trzykondygnacyjne atrium. Konstrukcja powłoki zwiększa poczucie orientacji dla użytkowników metra i zapewnia większą, niż zazwyczaj na stacjach metra tokijskiego, przestrzeń podziemną (il. 21).

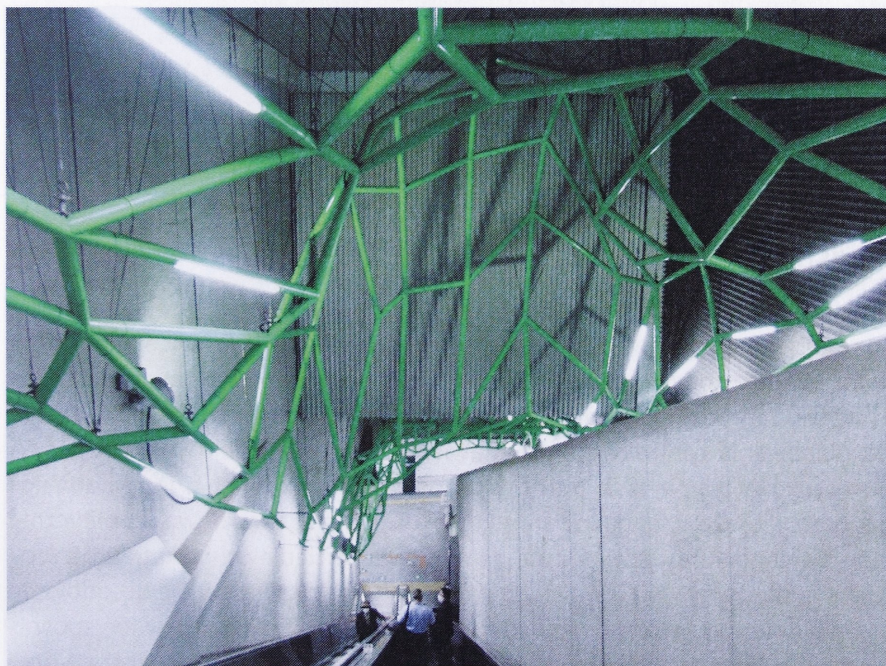

19. Tadao Ando, Ryuo Station, 2008

Ryuo Station, 2008

Station building located in Kai city, Yamanashi Prefecture, designed by Tadao Ando has been developed around connecting corridor. Building has been designed as a combination of geometrical volumes, with shapes appropriate for particular functions (Fig. 19). Design includes the entrances on both sides of the connecting corridor and building above the platforms, as well as platforms themselves – therefore it is an example of a total design. Geometric forms have been conceived with concrete and glass and their edges underlined by natural light and artificial lighting. The walls and ceilings have dynamic shapes, crossing with each other at various angles. Building is spacious, functional, aesthetic and modern. Modern architectural form of Ryuo Station has already become a symbol of the new Kai city. Station architecture, like other Ando's buildings, can be also classified as the "minimalist neo-modernism".

20. Makoto Sei Watanabe, Iidabashi Station, 2000

21. Tadao Ando, Shibuya Station, 2009

Podsumowanie

Architektura japońska pierwszej dekady XXI wieku rozwija się w sytuacji gospodarczej i społecznej innej niż w latach wcześniejszych. Różnicę tę obrazuje m.in. upadek dotychczasowych praktyk biznesowych (zatrudnienie na całe życie, wynagrodzenie oparte na systemie starszeństwa itp.), odchodzenie od planowania centralnego, przestawienie się na bardziej dynamiczny system rynkowy, wypieranie pracy w grupie na rzecz działania indywidualnego oraz większe zaangażowanie kobiet w karierę zawodową i polityczną. Nowa architektura rozwinęła się zatem, odzwierciedlając większe zróżnicowanie społeczeństwa. Odpowiada na modne trendy skierowane do odbiorcy i uwalnia się spod wpływów subkultur społecznych (np. *otaku*), w ten sposób tworząc kulturę architektoniczną Japonii. Architektura japońska została opisana w dwóch wymiarach – „architektury miasta”, co odnosi się do wielkich metropolii, szczególnie tokijskiej, oraz „architektury prowincji” dotyczącej miast prefekturalnych i lokalnych. Wraz z procesem reurbanizacji w dużych metropoliach zwiększyła się liczba ludności, a miasta regionalne zaczęły bo-

Kochi Station, 2009

This new station designed by architect Hiroshi Naito was a part of a railroad track elevation that improved the north-south transit across the track. Main part of the station is a huge roof of a mixed structure, composed of members with a steel lower chords and glue laminated timber arches made from local cedar wood. Design of the building and platforms is totally unified. The large roof and platform roofs have similar forms. Station walls are made largely with glass; therefore the building looks light and transparent. A large station plaza provides comfortable access and connection to other transportation modes. The space for pedestrians is separated from the traffic zone. The station is an attractive and huge landmark in the Kochi city. Like the project of Hyuga Station of the same author, Kochi Station design is based on the concept of the “sustainable architecture”, which form is based on the innovative structure.

Also in metropolitan Tokyo, railway architecture has been experiencing renaissance. It has been reflected in the introduction of an art and architecture into so far exclusively civil engineering design of railway facilities. At Iidabashi Station in Tokyo designed by Makoto Sei Watanabe (Makoto Sei Watanabe Architect's Office, 2000), computer graphics was used to produce a tubular web structures at the entrance and web frames under the corridors leading to the platforms (Fig. 20). Tokyu Toyoko-line's Shibuya Station (2009) was designed by Tadao Ando. The station space was arranged as an “earth ship” that encompasses 78-m long egg-shaped shell with span of 24 m and a three-story atrium. The shell structure enhances the sense of orientation for subway users and provides more generous underground space than usually at subway stations in Tokyo (Fig. 21).

CONCLUSIONS

Japanese architecture in the first decade of 21st century has been experiencing different economic and social situation, such as breakdown of business practices (e.g. life-time employment, seniority system), breaking away with central planning and shifting towards more market-driven system, individualism replacing groupism, as well as growing involvement of women in professional and political career. New architecture has developed in new situation, reflecting greater diversification of society, producing trends that are consumer-oriented and environmentally-aware, influenced by thriving subcultures (e.g. *otaku*) and symbolizing the contemporary architectural culture of Japan.

rykać się z problemami rozwoju. Nowa architektura mierzy się także z takimi problemami kraju.

Architektura miasta, na którą składają się budynki biurowe, sklepy designerskie, domy towarowe, teatry, galerie, muzea, stacje kolejowe itp., jest w Japonii bardzo nowoczesna, wykorzystująca najnowsze technologie i różne możliwości ekspresji, szczególnie w wyrażeniu subtelnych przezroczyści, światła i ruchu. Rozwój nowej architektury komercyjnej jest charakterystycznym trendem w Japonii, powiązany z tendencjami w modzie i reprezentowany przez wiele architektonicznych „perełek” zaprojektowanych przez japońskich i zagranicznych architektów. Walory miasta podnoszone są dzięki projektom rewitalizacji istniejących dzielnic oraz budowie nowych kompleksów urbanistycznych. Nowa architektura miejska może być określona jako supernowoczesna, ale przepojona tradycyjną wrażliwością. W architekturze miasta można wyszczególnić szereg trendów, począwszy od „postmodernizmu”, różnych form „architektury szkła”, a także „architektury powierzchni” i „high-tech architektury”, poprzez „neomodernizm” i „minimalizm”, a skończywszy na „architekturze ruchomych obrazów”, „architekturze organicznej” i „zrównoważonej architekturze”.

Jak pokazują przykłady, „architektura prowincji” nadąża za tymi trendami, ale jednocześnie zawiera w sobie więcej obiektów odnoszących się do tzw. „zielonej” praktyki budowlanej, w której wykorzystuje się metody jak najbardziej naturalne, czyli low-tech, i bazuje się na surowej estetyce. Architekci, projektując zwłaszcza w krajobrazie naturalnym, coraz bardziej kładą nacisk na uwypuklenie walorów środowiskowych, a równolegle z tym zastosowana tradycyjna japońska estetyka pozwala wypracować zrównoważony „japoński styl” w architekturze.

Nowoczesne obiekty kulturalne powstające na prowincji wyrażają wejście Japonii w nowy wiek, w którym kontakt z kulturą i sztuką jest bardziej intymny, nieskrępowany i nieograniczony specyfiką metropolii. Wyrażają one wartości „architektury konceptualnej”, „architektury symbolicznej” i „architektury organicznej”.

Regionalne stacje kolejowe są przykładami udanego zaangażowania architektów w projekty infrastruktury, należące do tej pory tradycyjnie do świata inżynierii. Stacje wyrażają także trendy związane z „zieloną architekturą”, jak również z „funkcjonalnym neomodernizmem” i „minimalistycznym neomodernizmem”.

Ogólnie można stwierdzić, że wśród trendów w architekturze japońskiej w okresie po *bubble economy*, przejawiało się zainteresowanie zrównoważonym rozwojem i tzw. „zieloną” praktyką budowlaną, a jednocześnie silne

Architecture in Japan has been described in two realms – “architecture of the city” – on the example of greater Tokyo and “architecture of the province” – on the examples of prefectural and provincial cities and towns. Along with the re-urbanization process, big metropolises have increased population, while regional cities have been struggling to grow. New architecture is also struggling with these and other problems in the country.

“Architecture of the city” in Japan – which consists of office buildings, designers brand shops, department stores, theatres, galleries, museums, stations, etc. – is very modern, high-tech, using advanced technologies and various ways of expression including transparency, light and motion. Development of new commercial architecture in Japan is a very distinguished trend, associated with fashion, and represented by various architectural “jewels” designed by Japanese and foreign architects. New architecture of the city in Japan can be described as a super modern with traditional sensibilities. Among trends in the “architecture of the city” can be firstly distinguished “post-modernism”, various forms of “glass architecture”, as well as “architecture of the surface”, through “neomodernism” and “minimalism”, and then “visual-motion architecture”, “organic architecture” and “sustainable architecture”.

As the examples show, “architecture of the province” is following that trend, but at the same time there are more works embracing so called “green” building practices, using methods that are as low-tech as possible with more austere aesthetics. Particularly at the natural locations architects increasingly place emphasis on how to engage nature as an aesthetic and a means, along with traditional Japanese aesthetics, to provide sustainable “Japanese style” architecture. New age architecture of cultural facilities in the province reflects beginning of new age in Japan, when the contact with the culture and art is more intimate and free, and independent from the distance from the city. These facilities reflect principles of “conceptual architecture”, “symbolic architecture” and “organic architecture”. Local railway stations are examples of successful involvement of architects into traditionally civil engineering world of infrastructures. Railway stations reflect trends associated with “green architecture”, “functional neo-modernism” and “minimalist neo-modernism”.

In general, among architectural trends in Japan during the post-bubble years there has been a keen interest in sustainability and in so-called “green” building practices, but at the same time a profound interest in new technologies. Recent Japanese architecture has been one of the few systems in the world that has almost always concentrated on the impact on environment

ciążenie w kierunku nowych technologii. Współczesna architektura japońska jest jedną z nielicznych na świecie, które w zasadniczy sposób koncentrowały się na wpływie budownictwa na środowisko i starały się zapewnić budynki na tyle przyjazne środowisku, na ile jest to możliwe. W rezultacie architekci szukali nowych dróg, stosując tradycyjne materiały, takie jak drewno, papier, bambus i trzcina. Jednocześnie używali materiałów będących produktami nowych technologii, takich jak szło konstrukcyjne, stopy, tworzywa syntetyczne i tkaniny.

Architektura japońska bezustannie się rozwija i fascynuje świat. Nowa wieża tokijska – Tokyo Sky Tree, która pojawi się w 2012 roku, będzie miała znaczenie symboliczne dla japońskiej architektury. Osiągając wysokość 634 metrów, będzie jedną z najwyższych na świecie. Jej sylwetka została zainspirowana architekturą tradycyjnej japońskiej pięciokondygnacyjnej pagody, mającej *sori* (krzywiznę wklęsłą) oraz *mucuri* (krzywiznę wypukłą). Planowana wieża, której koncepcja została oparta na tradycyjnym poczuciu piękna oraz zastosowaniu nowoczesnej technologii, stanie się nowym symbolem współczesnej japońskiej architektury.

due to construction and tried to ensure that the buildings have remained as eco-friendly as possible. As a result, architects have been finding new ways of using traditional materials such as wood, paper, bamboo and dry reeds. They also have begun using new materials that are the products of advanced technologies – new types of glass, alloys, synthetic fibres and fabrics.

Japanese architecture is continuously developing and fascinating the world. The new tower in Tokyo – “Tokyo Sky Tree”, which will appear in 2012, will have a symbolic meaning for Japanese architecture. Boasting a height of 634 m, the tower will be one of the tallest in the world. Its silhouette is inspired by traditional Japanese architecture of five-story pagoda featuring *sori* (concave curves) and *mucuri* (convex curves). The new tower, which concept has been based on traditional sense of beauty and utilizing the advanced technology, will become a new symbol of a cutting edge new Japanese architecture.